

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA VISOKE POSLOVNE ŠOLE

**STARANJE PREBIVALSTVA:
IZZIVI MLADIH**

Ljubljana, avgust 2023

MAŠA ARH-POČIVAŠEK

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Maša Arh-Počivašek, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Staranje prebivalstva: izzivi mladih, pripravljenega v sodelovanju s svetovalko doc. dr. Barbaro Grah

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.
11. da sem preveril verodostojnost informacij, ki izhajajo iz zapisov na podlagi uporabe orodij umetne inteligence.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študentke: _____

KAZALO

1	UVOD	1
2	TEORETIČNI DEL	3
2.1	Staranje prebivalstva.....	3
2.2	Izzivi staranja prebivalstva	5
2.3	Napovedi	7
2.4	Problematika mladih	9
2.4.1	Brezposelnost in socialna stiska mladih	9
2.4.2	Pristopi za reševanje problematike mladih.....	11
3	EMPIRIČNI DEL.....	12
3.1	Metodologija dela.....	12
3.2	Rezultati raziskave.....	12
3.3	Diskusija	27
3.3.1	Predlogi za reševanje problematike mladih.....	28
3.3.2	Omejitve dela s priporočili za nadaljnje raziskovanje.....	29
4	SKLEP	29
	LITERATURA in viri	30
	PRILOGE.....	33

KAZALO SLIK

Slika 1:	Prebivalci Slovenije	5
Slika 2:	Število prebivalcev Slovenije po posameznih starostnih skupinah.....	9
Slika 3:	Stopnja brezposelnosti za osebe stare 15–24 let	10
Slika 4:	Starostna struktura intervjuvancev	13
Slika 5:	Trenuten status intervjuvancev.....	14
Slika 6:	Trenutno delo intervjuvancev.....	14
Slika 7:	Pretekle delovne izkušnje intervjuvancev	15
Slika 8:	Ali je intervjuvancem iskanje zaposlitve kadarkoli predstavljalo izziv	15
Slika 9:	Tisti, ki jim iskanje zaposlitve ni predstavljalo izziva	16
Slika 10:	Tisti, ki jim je iskanje zaposlitve predstavljalo izziv	16
Slika 11:	Prednosti mladih po mnenju intervjuvancev	17
Slika 12:	Slabosti mladih po mnenju intervjuvancev	18
Slika 13:	Prednosti starejših po mnenju intervjuvancev.....	18
Slika 14:	Slabosti starejših po mnenju intervjuvancev	19

Slika 15: Ali intervjuvanci zaznavajo staranje prebivalstva v vsakdanjem življenju	19
Slika 16: Ali intervjuvanci problematiki staranja prebivalstva namenijo pozornost	20
Slika 17: Kako intervjuvanci zaznavajo staranje prebivalstva.....	20
Slika 18: Ali staranje prebivalstva vpliva na intervjuvance	21
Slika 19: Kako staranje prebivalstva vpliva na intervjuvance	21
Slika 20: Ali staranje prebivalstva vpliva na zaposlitvene možnosti intervjuvancev	22
Slika 21: Kako staranje prebivalstva vpliva na zaposlitvene možnosti intervjuvancev.....	22
Slika 22: Prihodnost mladih po mnenju intervjuvancev	23
Slika 23: Ali imajo po mnenju intervjuvancev mladi povečana finančna bremena.....	24
Slika 24: Ali intervjuvanci trenutno občutijo finančno breme	24
Slika 25: Razlogi za povečana finančna bremena mladih po mnenju intervjuvancev	25
Slika 26: Izzivi, s katerimi se po mnenju intervjuvancev srečujemo mladi	26
Slika 27: Predlogi intervjuvancev za reševanje izzivov mladih v starajoči se družbi.....	27

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Vprašalnik za polstrukturiran intervju	1
Priloga 2: Transkripcije intervjujev.....	2

SEZNAM KRATIC

angl. – angleško

BDP – Bruto domač proizvod

CO₂ – ogljikov dioksid

EU-27 – 27 držav Evropske Unije

ILO – (angl. International Labor Organization); Mednarodna organizacija dela

OECD – (angl. The Organization for Economic Co-operation and Development); Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj

ZDA – Združene države Amerike

1 UVOD

Problem staranja prebivalstva je danes zelo aktualna tema po vsem svetu. Za primer lahko vzamemo Japonsko, kjer je povprečni Japonec star 48 let (D'Ambrogio, 2020). Podaljševanje življenjske dobe in sočasen upad rodnosti pa sta prisotna tudi v Evropi in pri nas v Sloveniji, kjer ima povprečen Slovenec 44 let (SURs, 2023b). Eden ključnih faktorjev za staranje prebivalstva je vedno daljša življenjska doba prebivalstva. Gre torej za proces, v katerem se delež starejšega prebivalstva povečuje v primerjavi z deležem mlajšega. To med drugim lahko označimo tudi, kot že omenjeno posledico daljšega trajanja življenja, manjše rodnosti in nekaterih drugih dejavnikov (National Academies of Sciences Engineering and Medicine in drugi, 2015, str. 11). Ena od težav, ki jo prinaša staranje prebivalstva, je povečanje bremena na socialnem področju, kot so pokojninski, zdravstveni in drugi socialni sistemi. Poleg tega pri starostnikih lahko govorimo tudi o večjem tveganju za revščino, osamljenost in socialno izključenost (Filipovič in Hlebec, 2015, str. 97–99). Kot lahko razberemo iz projekcij, ki jih je pripravil Eurostat (2021), naj bi med letoma 2019 in 2100 v Evropi starejše prebivalstvo predstavljalo vedno večji delež celotnega prebivalstva. Osebe, stare 65 let ali več, bodo v Evropi do leta 2100 predstavljale 31,3 % prebivalstva, med tem ko je leta 2019 ta odstotek znašal le 20,2 %, kar kaže na to, kako relevantna je omenjena problematika in kako pomembno je njeno reševanje.

Še ena od težav pa je tudi pomanjkanje mlade delovne sile, ki pa naj bi se s časom samo še zmanjševala. Manjši delež mladih ljudi na trgu dela lahko povzroči težave pri zagotavljanju delovne sile, kar lahko vpliva tudi na gospodarstvo in produktivnost države. Problematika staranja prebivalstva se kaže tudi v tem, da je čedalje več delavcev, ki delajo v poznejših obdobjih svojega življenja (Dimovski in drugi, 2022, str. 5). Tukaj lahko govorimo tudi o neke vrste dvoreznem meču, saj starejši delavci niso vedno deležni enakih možnosti zaposlitve, izobraževanja in napredovanja kot mlajši delavci. Na drugi strani pa mladi težje najdejo zaposlitev, saj imajo običajno manj znanja in spretnosti kot starejši. Eden od izzivov starejših delavcev je tudi povečana verjetnost zdravstvenih težav in bolezni, kar lahko vpliva na produktivnost in samo delovno sposobnost. Starejši delavci so namreč bolj dovzetni za razne poškodbe in bolezni, ki vplivajo na njihovo sposobnost dela (Eurostat, 2023).

Ne samo pri nas, s problemom brezposelnosti med mladimi se soočamo v državah po vsem svetu. Pri tem pa ne pomaga dejstvo, da so pogosto sprejeti na delo le za slabo kvalificirane poklice, da so za svoje delo velikokrat plačani premalo in da so ob krizah prvi, ki ostanejo brez zaposlitve (Merelli in Signorelli, 2022, str. 59). Z enako problematiko se soočamo tudi v Sloveniji in ena od rešitev, ki jo je predstavila Klemše (2018), je shema Jamstvo za mlade, ki se izvaja pod okriljem ukrepa Aktivne politike zaposlovanja in se je začela prakticirati leta 2014. S sprejetjem sheme Jamstvo za mlade jamčijo, da »bo vsaki mladi osebi v starosti od 15 do 29 let v štirih mesecih po prijavi med brezposelne osebe pri Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje ponujena zaposlitev, usposabljanje na delovnem mestu, vključitev v formalno izobraževanje ali drugo usposabljanje, povezano s potrebami delodajalcev«.

Namen zaključne strokovne naloge je preučiti, s katerimi izzivi se soočajo mladi zaradi starajoče se družbe, ter podati predloge za izboljšave in nadaljnje raziskave, s katerim bi nadgradili razumevanje omenjene problematike. Ta naloga je pomembna, ker bi z njo lahko ozavestili številne težave, s katerim se srečujejo mladi v starajoči se družbi, ter jih s predlogi za izboljšave poskušali odpraviti. Med največje težave, s katerimi se soočajo mladi, štejemo tudi brezposelnost in problematično iskanje zaposlitve. Ravno podaljševanje delovne dobe in s tem kasnejše upokojevanje starejših pa ta problem še povečuje, saj zmanjšuje število prostih delovnih mest.

Cilji zaključne strokovne naloge so:

1. Preučiti problematiko staranja prebivalstva ter vanjo umestiti mlade.
2. S teoretičnega vidika poiskati in predstaviti izzive, s katerimi se soočajo mladi v starajoči se družbi.
3. Na podlagi empiričnega dela ugotoviti, kaj menijo mladi o starajoči se družbi in s kakšnimi izzivi se soočajo.
4. Predlagati možne rešitve za reševanje problematike ter ideje za nadaljnje raziskovanje te tematike.

Metodologija dela v teoretičnem delu je deskriptivna oziroma opisna metoda dela, kjer bom preučila domačo in tujo znanstveno in strokovno literaturo. V empiričnem delu pa bom uporabila kvalitativno metodo raziskovanja, in sicer z izvedbo desetih pol strukturiranih intervjujev. V intervjuje bom vključila mlade, stare od 21 do 24 let, ter se osredotočila predvsem na njihov pogled na staranje prebivalstva in kako se oni vidijo v njem. Ugotovila bom, s katerimi izzivi se soočajo mladi, kako (ali če sploh) se z njimi spopadajo, kakšni so njihovi plani za prihodnost in podobno. Odgovore, pridobljene z intervjuji, bom analizirala s pomočjo kodiranja. Na ta način bom z empiričnim delom najlažje preučila izzive mladih in opredelila možne nadaljnje raziskave na tem področju.

Prvo poglavje je namenjeno uvodu. Drugo poglavje bo zajemalo teoretični del naloge. V tem poglavju bom predstavila problematiko in razloge zanjo. Nato bom preučila še izzive staranja prebivalstva, s katerimi se kot družba soočamo, ter predstavila napovedi za prihodnost. Nato pa bo sledila še problematika mladih, kjer bom mlade uvrstila v problem, predstavila izzive, s katerimi se soočajo, ter že obstoječe rešitve, ki jih izvajamo danes. Tretje poglavje bom namenila empiričnemu delu naloge. V tem poglavju bom najprej opisala izbrano metodologijo dela ter pripravila pol strukturirane intervjuje. Po opravljenih intervjujih bom le-te analizirala s pomočjo kodiranja. Sledila bo diskusija, kjer bom povezala teoretični in empirični del ter podala svoje ugotovitve. Na koncu pa sledijo še predlogi za reševanje ter omejitve dela s priporočili za nadaljnjo raziskavo. Zadnje četrto poglavje pa je namenjeno zaključku oziroma sklepu naloge. V tem delu se bom navezala na uvod ter opredelila, ali sem dosegla namen in cilje naloge.

2 TEORETIČNI DEL

Kot pravita Filipovič in Hrast (2015, str. 7), je problematika staranja prebivalstva povezana z demografskimi spremembami, ki smo jim priča v družbi. Gre namreč za dolgoročni proces, ki ga opisujemo v desetletjih ali celo stoletjih. Vzroke za staranje prebivalstva pa lahko pripisujemo najprej zniževanju rodnosti, nato zmanjševanju umrljivosti in med drugim tudi selitvam (priseljavanje ali odseljavanje prebivalstva). O enaki problematiki govorimo tudi v Sloveniji, kjer Vasle in drugi (2016, str. 3) opozarjajo na spremembe starostne strukture prebivalstva v Sloveniji in posledično zmanjševanje števila delovno sposobnih, kar lahko v naslednjih desetih letih postane omejitveni dejavnik za gospodarsko rast. V omenjeno problematiko pa so vpeti tudi mladi, saj v svetu primanjkuje mlade delovne sile. Marelli in Signorelli (2022) sta pozicijo mladih na delovnih mestih opisala kot razočaranje, saj je velik del mladih danes brez zaposlitve ali pa imajo na svojem delovnem mestu slabe delovne pogoje (zahtevne naloge, nizke plače ipd.).

2.1 Staranje prebivalstva

Ljudje danes po vsem svetu živijo dlje in trend staranja med prebivalci je vse hitrejši. Posledica tega je staranje prebivalstva. WHO (2022) je predstavila napovedi, kjer je razvidno, da bo do leta 2030 eden od šestih ljudi na svetu star 60 let ali več oziroma da se bo delež starejših od 60 let povečal iz 1 milijarde na 1,4 milijarde. Omenjen trend pa je predvsem posledica nizke rodnosti in vse daljše življenjske dobe. To namreč pomeni, da se zmanjšuje stopnja rasti prebivalstva v mlajših starostnih obdobjih, medtem ko se rast prebivalstva v starejših obdobjih povečuje (National Academies of Sciences Engineering and Medicine in drugi, 2015, str. 17).

Staranje prebivalstva pa za seboj potegne vrsto posledic, ki vplivajo na celotno prebivalstvo, tako na stare kot mlade. Dimovski in drugi (2022) so med drugim izpostavili, da se bodo najverjetneje starejši v poznejšem življenjskem obdobju soočali z izzivi, kot je daljša delovna doba, zlasti v bolj razvitih državah. Čeprav to prinaša svoje vrste izzive, pa je pomembno tudi zavedanje, da so 60-letniki danes veliko bolj fizično močni ter bolj zdravi, kar posledično pomeni, da dejansko lahko delajo dlje.

Staranje prebivalstva je torej problematika po vsem svetu. Na zahodni strani, kjer se glede na nas nahajajo Združene države Amerike (v nadaljevanju ZDA), se prav tako soočajo z omenjeno problematiko. Kot pravijo National Academies of Sciences Engineering and Medicine in drugi (2015, str. 17), se je življenjska doba v ZDA med letoma 1900 in 2012 dvignila za 32 let. Istočasno pa je rodnost ostala enaka ali nižja, kot je bila v letih 1970, ko je znašala 2,1 rojstev na žensko. Posledice tega so, da prebivalstvo v ZDA postaja vse starejše, to pa vpliva tudi na stopnjo rasti delovnega prebivalstva. Delež rasti delovne sile se je v ZDA upočasnil iz 2,7 % na leto v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja na 0,7 % v

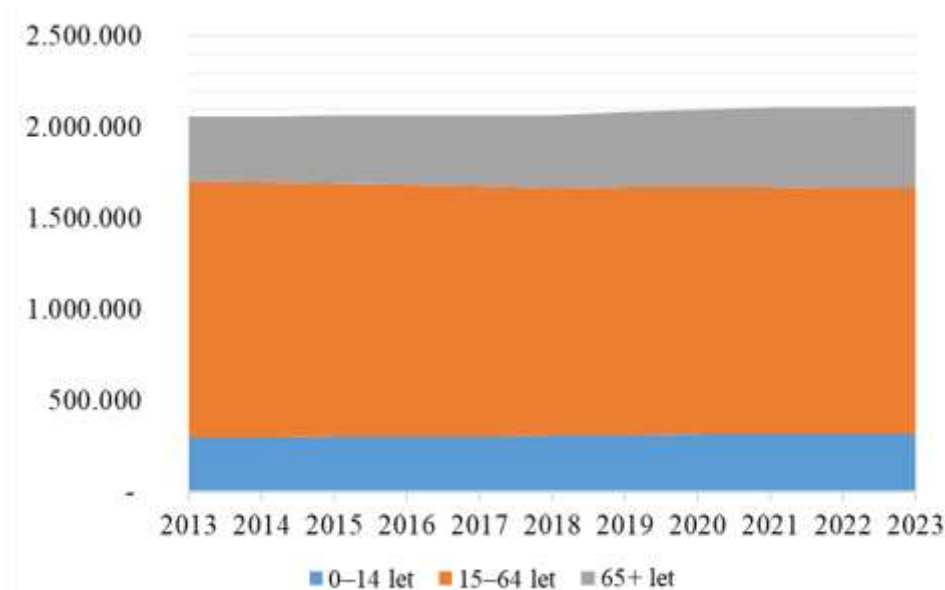
obdobju 2000–2009. Kljub naraščajočim stopnjam priseljevanja v ZDA pa pričakujejo, da bo stopnja delovne sile še naprej padala.

O podobnih trendih lahko govorimo tudi na vzhodni strani sveta. Japonska namreč, kot pravi D'Ambrogio (2020), s svojo »super staro« družbo velja za najstarejšo na svetu. Kar 28,7 % prebivalcev je starih 65 let ali več. Prav tako pa v državi živi tudi največ stoletnikov, in sicer okoli 80.000. Krivca za omenjene trende na Japonskem sta visoka življenjska doba in nizka stopnja rodnosti. Leta 2018 je imela Japonska drugo najvišjo življenjsko dobo na svetu, medtem ko se rodnost v državi ni dvignila že od sedemdesetih let prejšnjega stoletja. Razlogi za omenjeno situacijo so delovna kultura, slabše zaposlitvene možnosti za mlade moške in tradicionalna delitev dela med spoloma. Na Japonskem je zaradi tega v razcvetu »srebrna ekonomija«, kar pomeni, da je v delovni proces vključenih vse več starejših.

Starajoča se družba v Evropi pa ne zaostaja dosti za Japonsko. Za primer lahko vzamemo prebivalstvo Združenega kraljestva. Tudi zanje velja, da se njihovo prebivalstvo hitro stara. Njihove vladne projekcije namreč kažejo, da se bo v Združenem kraljestvu med letoma 2010 in 2030 število starejših od 65 let povečalo za 51 %, število starejših od 85 let pa za 101 %. Prav tako se bo v istem obdobju povprečna starost prebivalca Združenega kraljestva povečala iz 39,7 let na 42,2 leta (Blackham, 2016).

Podatki kažejo na to, kako aktualna tema je staranje prebivalstva po vsem svetu. Enako velja tudi za Slovenijo, kjer se soočamo z intenzivnim staranjem prebivalstva. Delež starejših od 65 let pri nas namreč počasi, vendar konstantno narašča. Spodnja slika 1 prikazuje, kako zadnjih 10 let delež starejših od 65 let v državi postopoma narašča, med tem ko delež mlajših od 15 let ostaja enak oziroma rahlo pada. V letu 2007 je delež znašal 15,9 %, nato je v letu 2013 znašal 17,1 %, danes leta 2023 pa ta delež znaša 21,4 % (Filipovič in Hlebec, 2015, str. 8). Prav tako lahko staranje našega prebivalstva pogledamo še z druge strani. Leta 1991 je bilo 21 % prebivalcev mlajših od 15 let, leta 2022 pa je takšnih za 6 odstotnih točk manj oziroma 15 %, kar kaže na to, da se je starostna struktura v državi spremenila ter da je delež mladih in starih ravno obraten (Svetin, 2023).

Slika 1: Prebivalci Slovenije

Prirejeno po Svetin (2023).

2.2 Izzivi staranja prebivalstva

Problematika, kot je staranje prebivalstva, s seboj lahko prinese vrsto izzivov. Prvi izziv, ki sta ga preučevala tudi Yoori in Jungho (2022, str. 397–408), je vpliv staranja prebivalstva na okolje. Njuna raziskava je obsegala 25 OECD držav z namenom preučiti učinek staranja prebivalstva na emisije CO₂ ob nadzoru dohodka in porabe energije iz fosilnih goriv v obdobju 1980–2015. Svet v zadnjih desetletjih doživlja velik demografski proces, ki ogroža gospodarsko rast in razvoj z vidika trajnostnih dejavnikov. Hitra rast prebivalstva po vsem svetu, zlasti v razvitih državah, namreč pomeni tudi večje povpraševanje po energiji in močan pritisk na naravne vire, to pa ogroža družbeno-gospodarsko trajnost. Študija je pokazala, da starajoča se družba, ki se pojavlja zlasti v razvitih državah, in njena stalna uporaba fosilnih goriv škoduje okolju in kakovosti zraka z vidika emisij CO₂. Torej obstaja negativna povezava med staranjem prebivalstva in emisijami CO₂ v razvitih državah. Je pa na drugi strani pričakovano, da bo trajna gospodarska rast v smislu BDP na prebivalca dolgoročno prispevala k zmanjšanju emisij CO₂. Na primer tako, da se bo z gospodarskim razvojem razvila nova tehnologija, ki bo skupaj z učinkovitimi političnimi ukrepi ublažila težave onesnaževanja okolja in podnebnih sprememb.

Eden od izzivov, s katerimi se soočamo v starajoči se družbi, so zdravstvene posledice. V zadnjih 200 letih se je povprečna življenjska doba ljudi v večini razvitih držav podvojila. Boljša je postala kakovost vode, hrane, higijene, stanovanj in načina življenja. Izboljšala se je tudi zdravstvena oskrba in vse skupaj je privedlo do zmanjšanja umrljivosti. Danes so posamezniki, ki dočakajo visoko starost, še posebej pogosti v tako imenovanih »modrih conah« sveta: Okinava na Japonskem, del Sardinije v Italiji, Ikaria v Grčiji, Nicoya v

Kostariki in Loma Linda v ZDA. Za omenjene populacije ni bilo ugotovljeno, da bi se genetsko razlikovale od svojih sosedov, zdi pa se, da imata okolje in življenjski slog pomembno vlogo pri zdravem staranju teh ljudi (Partridge in drugi, 2018). Daljše življenje ne samo posamezniku temveč celotni družbi omogoča mnogo priložnosti. Dodatna leta nudijo možnost za opravljanje novih dejavnosti, kot so izobraževanje, nova kariera in podobno. Vendar pa je obseg priložnosti močno odvisen od enega dejavnika, in sicer zdravja. Raziskave so pokazale, da je delež življenja v »dobrem zdravju« ostal približno nespremenjen, kar pomeni, da so dodatna leta, ki jih prinaša vse daljša življenjska doba, pravzaprav v »slabem zdravju«. To pa pomeni, da v teh letih prevladujejo zmanjšane telesne in duševne sposobnosti, kar tako za starejše ljudi kot za celotno družbo prinaša negativne posledice staranja prebivalstva (WHO, 2022).

Čeprav so nekatere razlike v zdravju starejših predvsem genetske, je večina razlik posledica fizičnega in družbenega okolja posameznikov (vključno z njihovimi domovi, soseskami in skupnostmi) in pa osebnih značilnosti posameznikov, kot so spol, etična pripadnost in socialno-ekonomski status. Vse omenjeno torej dolgoročno vpliva na potek staranja pri posamezniku (WHO, 2022). Daljše življenje pri ljudeh je torej z vidika bolezni povzročilo globalno breme v poznem življenjskem obdobju. Večina nas danes namreč živi veliko dlje kot v preteklosti, do starosti, ki je ni izoblikovala naravna selekcija. Zato je višja starost odraslih glavni dejavnik tveganja za smrtonosne kronične bolezni, vključno z rakom ter srčno-žilnimi in nevrodegenerativnimi boleznimi. Te bolezni danes bremenijo predvsem starejše ljudi. Staranje slabša senzorične, motorične in kognitivne funkcije ter s tem zmanjšuje kakovost življenja. Zaradi vsega tega bi, kot menijo avtorji Partridge in drugi (2018), morale razvite družbe v prihodnosti kot glavni cilj postaviti zmanjšanje trajanja in resnosti obolenj v poznem življenjskem obdobju. Omenjen cilj so poimenovali kot »zmanjšanje obolevnosti«.

Eden večjih izzivov, ki je posledica staranja prebivalstva, pa nastaja z ekonomskega vidika. Staranje prebivalstva vpliva na zmanjšanje števila delovno aktivnih prebivalcev in posledično pritiska na pokojninsko blagajno. To pripisujemo posledicam gospodarske krize, neustreznim študijskim programom, nestimulativnemu delovnemu okolju, ukrepom na trgu dela in tudi neustreznemu spodbujanju konkurenčnosti podjetij in države kot celote (NIJZ, brez datuma c). Staranje prebivalstva in daljša življenjska doba vplivata tudi na delovno dobo. Navidezno očitna politična rešitev je spodbuditi generacijo boom (posamezniki med 55. in 74. letom starosti) in tiste, ki jim bodo sledili, da delajo dlje in posledično odložijo upokojitve. Ljudje se zaradi omenjenega upokojujejo v poznejšem življenjskem obdobju (Moen, 2020).

Kot lahko razberemo iz dela Kavaš in drugi (2015), se v Sloveniji poslužujemo podobne politične rešitve. Omenjeno potezo zagovarjajo z dejstvom, da ima staranje prebivalstva tudi v Sloveniji velik vpliv na naše gospodarstvo, saj staranje delovne sile prinaša za organizacije, zaposlene in vse socialne partnerje številne izzive, kot so starajoča delovna sila, pomanjkanje delovne sile, medgeneracijske razlike in podobno. Staranje prebivalstva skupaj z drugimi

družbenimi spremembami zahteva večjo delovno aktivnost pri starejših. To pa predvsem pomeni podaljševanje zaposlovanja ter odloženo upokojevanje, pri čemer je slednje v veliki meri povezano s spremembami v pokojninskem sistemu. Pred leti so se kriza in razni problemi slovenskega gospodarstva pokazali v vedno slabšem stanju na trgu dela. Izguba in pomanjkanje delovnih mest sta privedla do močnega porasta brezposelnosti, ki je še eden večjih izzivov staranja prebivalstva z ekonomskega vidika. Povečali so se deleži brezposelnosti predvsem pri mladih, iskalcih prve zaposlitve in dolgotrajno brezposelnih, kjer se trajanje brezposelnosti podaljšuje s starostjo brezposelnih (NIJZ, brez datuma b). Pogledamo si lahko podatke za leto 2019 s strani Statističnega urada Republike Slovenije, ki jih je pripravila Čuk (2020). Ti kažejo, da se je število delovno aktivnih oseb meseca decembra 2019 glede na mesec november 2019 znižalo za približno 200. Povprečna starost delovno aktivnih oseb je bila v mesecu decembru istega leta 42,8 let, kar pa je bilo za 0,1 leta višje kot decembra 2018. Iz teh podatkov lahko sklepamo, da se število delovno aktivnih oseb iz leta v leto niža, medtem ko se povprečna starost delovno aktivne osebe viša. Najnovejši podatki Statističnega urada Republike Slovenije za leto 2022, ki sta jih pripravili Čuk in Zidar (2023), pa prikazujejo izboljšanje na trgu dela, saj je število delovno aktivnih oseb novembra 2022 v primerjavi z oktobrom istega leta zraslo za nekaj več kot 900. V primerjavi z novembrom leta 2021 pa se je število delovno aktivnih oseb povečalo za približno 17.800.

2.3 Napovedi

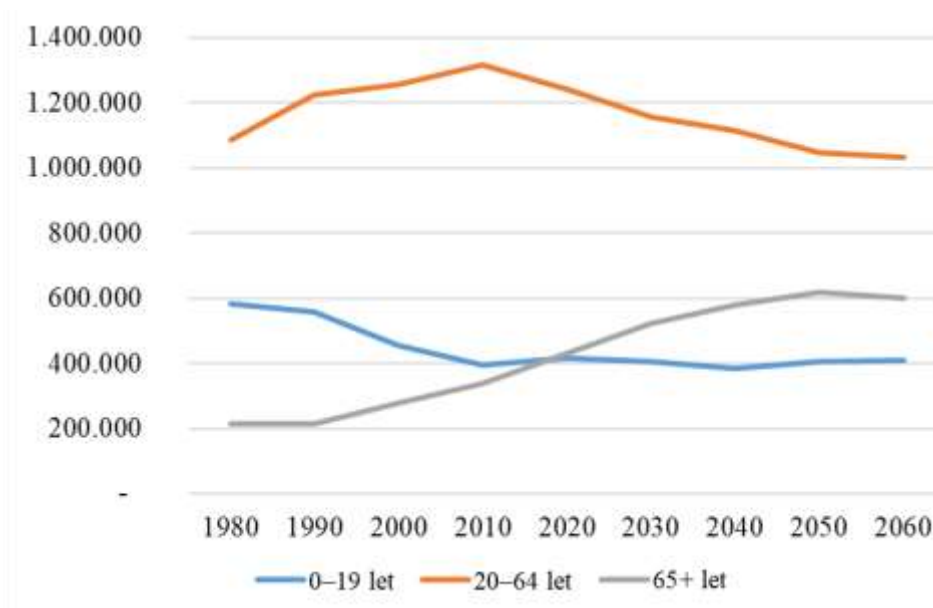
Staranje prebivalstva je v zadnjih letih postal trend sodobne družbe. Z omenjenim problemom se soočajo države po vsem svetu in vse kaže na to, da trendu ni konca oziroma, da bo v prihodnje število prebivalcev in znotraj tega število starejših prebivalcev iz leta v leto naraščalo. Projekcije za ZDA, ki sta jih pripravili Colby in Ortman (2015), prikazujejo, da naj bi v ZDA leta 2051 presegli mejnik 400 milijonov prebivalcev oziroma, da se bo predvidoma med letoma 2014 in 2060 število prebivalcev ZDA povečalo s 319 milijonov na 417 milijonov. Podatki sicer kažejo, da naj bi prebivalstvo ZDA v prihodnosti raslo počasneje, kot pa se je to dogajalo v preteklosti, saj projekcije predvidevajo, da se bo rodnost še naprej zmanjševala, hkrati pa naj bi se zmanjšala tudi splošna stopnja neto mednarodnih migracij. Do leta 2030 predvidevajo, da bo vsak peti Američan star 65 let ali več. Če si pogledamo starostno strukturo prebivalstva ZDA, lahko ugotovimo, da se bo v obdobju med letoma 2014 in 2060 odstotek prebivalstva, mlajšega od 18 let, zmanjšal s 23 % na 20 % celotnega prebivalstva ZDA. Podobno se bo v istem obdobju zgodilo z deležem delovno aktivnega prebivalstva, kjer se bo odstotek zmanjšal z 62 % na 57 % celotnega prebivalstva ZDA. Nasprotno pa je pričakovati za odstotek prebivalstva, starejšega od 65 let. Ta naj bi se v istem obdobju povečal za 9 odstotnih točk oziroma se s 15 % dvignil na 24 % celotnega prebivalstva ZDA. V primeru ZDA moramo upoštevati tudi dejstvo, da je bilo v projekcijah upoštevano celotno prebivalstvo, tako njihovo domače kot tudi tuje prebivalstvo (osebe, ki živijo in imajo državljanstvo, vendar niso rojene v ZDA). Prav tako avtorici navajata, da bo staranje prebivalstva bolj izrazito za prebivalce, rojene v tujini. Pri njihovem domačem

prebivalstvu naj bi se v obdobju med 2014 in 2060 delež prebivalcev, ki so stari med 18 in 64 let, zmanjšal za 5 odstotnih točk, medtem ko naj bi se delež tujega prebivalstva v delovno aktivnih letih za enako obdobje zmanjšal za 16 odstotnih točk. Podobno velja tudi za populacijo, staro 65 let ali več, kjer naj bi se v istem obdobju delež domačega prebivalstva povečal za 7 odstotnih točk, medtem ko bi se delež tujega prebivalstva v starejših letih za enako obdobje povečal za 18 odstotnih točk.

Podobno, kot smo lahko videli v projekcijah za ZDA, lahko rečemo tudi za stanje v Evropi. Evropsko prebivalstvo je namreč trenutno v obdobju pomembnih demografskih sprememb. Zaradi vse večje življenjske dobe in stopnje migracij se bo sicer celotno prebivalstvo le rahlo povečalo, vendar pa bo prebivalstvo postajalo vedno starejše. Eurostat (2021) je pripravil projekcije za obdobje 2019–2100, ki zajema prebivalstvo EU-27. Navaja, da naj bi se število prebivalcev povečevalo do leta 2026, ko bi dosegli vrh pri 449,3 milijona prebivalcev, nato pa naj bi se ta številka postopoma zmanjševala in v letu 2100 znašala 416,1 milijona prebivalcev. Staranje prebivalstva lahko opazimo tudi skozi postopno staranje starejšega prebivalstva. Delež oseb, starih 80 let ali več na območju EU-27, naj bi se med letoma 2019 in 2100 povečal kar za dvainpolkrat, in sicer s 5,8 % na 14,6 % celotnega prebivalstva EU-27. Prav tako se bo v omenjenem obdobju delež delovno aktivnega prebivalstva zmanjševal, starejši pa bodo predstavljali vedno večji delež celotnega prebivalstva. Osebe, stare 65 let ali več, bodo leta 2100 predstavljale 31,3 % celotnega prebivalstva EU-27 v primerjavi z letom 2019, ko je ta delež znašal 20,2 %.

Enakemu procesu, kot ga lahko vidimo v različnih delih po svetu, pa smo priča tudi v Sloveniji, kjer lahko pričakujemo, da bo skupno število vseh prebivalcev ostalo nespremenjeno pri približno 2,1 milijonih, vendar pa se bo delež starejših od 65 let povečal s 17,3 % leta 2015 na 26,7 % leta 2035. Hkrati se bo delež aktivnega prebivalstva, starega med 25 in 54 let, zmanjšal s 43,8 % na 34,9 % (Vrhovec in Tajnikar, 2016). Opisano lahko razberemo tudi iz spodnje slike 2, ki prikazuje, kakšne so bile in kakšne bodo spremembe v starostni strukturi prebivalstva. V opazovanje so vključene tri starostne skupine, ki so z ekonomskega vidika najbolj aktualne. Prva skupina so mladi, ki spadajo v starostno skupino 0–19 let in v razvitih državah praviloma še niso zaposleni, sledi delovno aktivno prebivalstvo v starosti 20–64 let, v zadnji skupini pa so starejši od 65 let in praviloma ne delajo več oziroma so že upokojeni. Vidimo lahko, da je bilo v letu 2010 1.316.712 prebivalcev v starostni skupini med 20 in 64 let, to število pa naj bi leta 2060 znašalo okrog 1.031.963 in se na tej ravni ustalilo. Na drugi strani pa lahko vidimo prebrat med številom mlajših od 19 let in starejših od 65 let. Število mladih skozi čas postopoma pada, vidimo pa lahko, da se je z letom 2010 število ustalilo in najverjetneje to lahko pričakujemo tudi v prihodnje. Število starejših od 65 let je leta 2010 znašalo 339.207, leta 2060 pa naj bi se to število zvišalo na približno 599.208. To pomeni, da lahko pričakujemo, da se bo število starejših od 65 let v obdobju 50 let povečalo za več kot polovico (NIJZ, brez datuma a).

Slika 2: Število prebivalcev Slovenije po posameznih starostnih skupinah

Prirjeno po NIJZ (brez datuma a).

2.4 Problematika mladih

Marelli in Signorelli (2022) položaj mladih na trgu dela po vsem svetu opisujeta kot poraznega. Takšno sliko kažejo tudi kazalniki trga dela, kot so na primer: visoke stopnje brezposelnosti in mladi, ki niso vključeni v programe izobraževanja, zaposlitve ali usposabljanja. Ni pa to edini izziv, s katerim se soočajo mladi, saj podatki kažejo, da tudi ko mladi dobijo zaposlitev, le-ta pogosto pomeni negotov položaj, na primer pogodbe za določen čas, pogosto so za svoje delo slabo plačani in delajo v slabo usposobljenih poklicih. Prav tako pa so mladi delavci tisti, ki ob gospodarskih krizah prvi izgubijo zaposlitev. Pojav »revnih zaposlenih« je zato precej razširjen med mladimi generacijami, čeprav je le-ta v popolnem nasprotju s ciljem »dostojnega delovnega mesta«, ki so ga določile mednarodne organizacije (ena izmed teh je tudi ILO). V nadaljevanju je podrobneje predstavljena brezposelnost med mladimi v Evropi in Sloveniji ter socialna stiska, ki jo le-ta prinaša. Nato pa še pristopi za reševanje omenjene problematike.

2.4.1 Brezposelnost in socialna stiska mladih

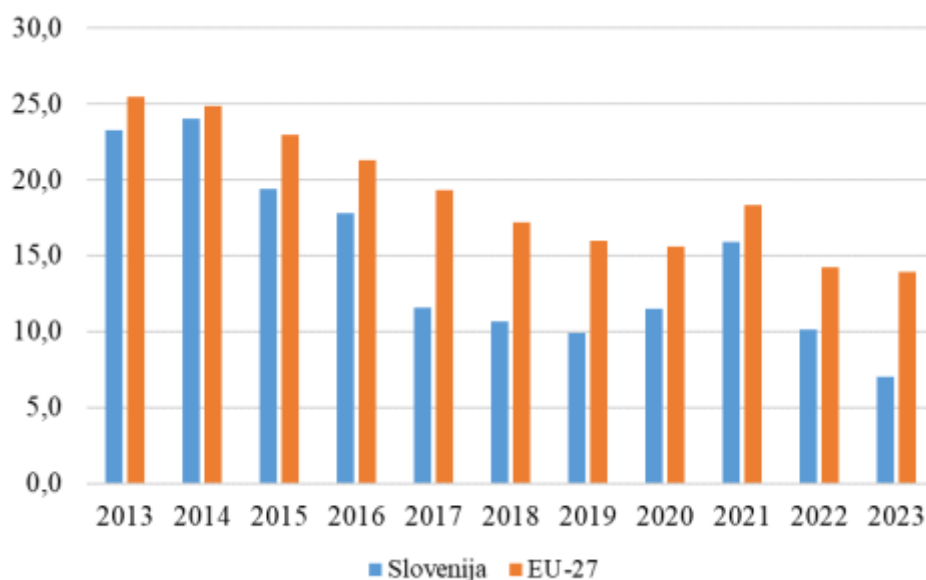
Brezposelnost med mladimi je danes aktualen problem v večini evropskih držav. Položaj mladih se sicer precej razlikuje med posameznimi državami, vendar je kljub temu v primerjavi s preostalimi skupinami zaposlenih povečini precej slabši. Slovenija velja za eno tistih držav, kjer je gospodarska kriza najbolj prizadela ravno mlade. Kljub temu da je bilo stanje v EU-27 podobno v vseh državah, je bilo poslabšanje položaja mladih na trgu dela pri nas večje kot v večini. V ta namen so bile pripravljene smernice za izvajanje ukrepov

Aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2016–2020. Stopnja delovne aktivnosti mladih pa se je kljub temu v omenjenem obdobju, glede na ostale starostne skupine, najbolj znižala, medtem ko se je stopnja brezposelnosti mladih zvišala. Razlog za takšno stanje med drugim pripisujejo segmentaciji trga dela glede na tip zaposlitve in veliki izpostavljenosti mladih začasnim oblikam dela (Klemše, 2018, str. 90).

Da je brezposelnost med mladimi aktualen problem v državah EU-27 kažejo tudi podatki, da je delež mladih starih 15–24 let, ki so bili brezposelni v letu 2013, znašal 25,2 %, medtem ko je delež odraslih starih 25–74 let znašal 10,2 % (Eurostat, 2023). Od takrat se je brezposelnost precej znižala, vendar je le ta še vedno dvakrat višja od stopnje brezposelnosti odraslih, kar še dodatno kaže na težave, s katerimi se srečujejo mladi (Speckesser in drugi, 2019, str. 1511).

Spodnja slika 3 prikazuje stopnjo brezposelnosti v Sloveniji v primerjavi s povprečjem držav EU-27 v obdobju 2013–2023. Vidimo lahko, da je stopnja brezposelnosti v Sloveniji nekoliko pod povprečjem EU-27. Stopnja brezposelnosti je v začetku preučevanega obdobja najvišja in znaša v Sloveniji 23,3 % (EU-27 pa 25,5 %), nato pa skozi leta postopoma pada do leta 2019, ko je znašala 9,9 % (EU-27 pa 16,0 %). V letih 2020 in 2021 se stopnja brezposelnosti zopet dviga, kar lahko pripisujemo posledicam pandemije covid-19. V letu 2022 in dalje pa stopnja zopet začne postopoma padati.

Slika 3: Stopnja brezposelnosti za osebe stare 15–24 let

Prirejeno po SURS in Eurostat (2023).

Posledice brezposelnosti pa niso samo z ekonomskega vidika, temveč tudi z zdravstvenega. Brezposelnost namreč povzroča stres, kar lahko sproži ali pa poslabša katero koli

psihosomatsko ali psihično motnjo. Prav tako dolgotrajna brezposelnost lahko potisne posameznika v revščino, ta pa je običajno povezana s slabšo kvaliteto življenja. Še ena od posledic brezposelnosti je lahko depresija, saj imajo mladi običajno velik pritisk pri iskanju zaposlitve zaradi pričakovanj drugih predvsem pa lastnih. Problem nastane tudi zaradi sramu, ki ga posameznik nosi zaradi brezposelnosti. Običajno takšni ljudje težko iščejo pomoč pri svojcih, prijateljih in drugih ter se na nek način osamijo. V takšnih primerih obstaja nevarnost, da postanejo depresivni, odvisni od drog, alkohola ali anksiolitikov, v najslabšem primeru lahko naredijo celo samomor. Ljudje, ki so tesnobni in depresivni, tudi kasneje težko poiščejo novo zaposlitev (Bilban, 2015, str. 24).

2.4.2 Pristopi za reševanje problematike mladih

Po podatkih OECD (2015) je pojav dolgotrajne brezposelnosti v Sloveniji med najvišjimi v OECD. Kriza in velika segmentacija trga sta glavna vzroka za brezposelnost med mladimi. Kriza je namreč več kot podvojila brezposelnost v starostni skupini 15–24 let, kar je pomenilo, da je eden od petih mladih delavcev ostal brez zaposlitve. Še eden od razlogov za takšno stanje je tudi visoka segmentacija na trgu dela v Sloveniji, kjer so zelo pogoste pogodbe za določen čas (med mladimi delavci so prisotne v 74 % primerov). Pristopa za reševanje problematike mladih sta bila tudi reforma trga dela iz leta 2013 in postopna ukinitvev prednostne obravnave študentskega dela v letu 2015. Reforma, ki se je začela leta 2013, je bila pripravljena kot korak k odpravi dvojnosti in povečanju prožnosti trga dela. V slovenski zakonodaji smo rahljali varstvo zaposlitve za nedoločen čas in z zniževanjem stroškov odpovedi pogodbe spodbujali delodajalce v različne vrste pogodb. Na ta način je vlada odpravila pomembno oviro za vključevanje najmanj zaposljivih skupin na trgu dela. Z drugo reformo, ki se je začela leta 2015, pa se je postopno začelo odpravljati prednostno obravnavo študentskega dela. Reforma je uvedla prispevke za zdravstveno in pokojninsko zavarovanje za študentsko delo ter minimalno urno postavko bruto plače, kar je povečalo stroške študentskega dela, vendar ohranilo njegovo prožnost. Vendar pa bi bili za okrevanje trga dela potrebni še naslednji koraki:

- Obsežnejši in boljše usmerjeni programi aktivnega trga dela ter ustrezna socialna zaščita za ranljive skupine, v katere sodijo tudi mladi na trgu dela.
- Povečanje sredstev za aktivne politike na trgu dela ter spodbuditev k večji udeležbi v obstoječih programih (na primer: svetovanje za zaposlitev).
- Usmeritev aktivnih politik k dolgotrajno brezposelnim in nizko kvalificiranim osebam (na primer: razvoj novih programov s tržno relevantno vsebino, ki so posebej namenjeni tem skupinam).
- Zmanjševanje obstoječih zaviralnih dejavnikov za delo in hkratno zmanjšanje visokih deležev brezposelnih, tako da se mladim delavcem, ki so finančno omejeni, zgotovi možnost daljšega prejetja nadomestil za brezposelnost (nad tri mesece).

Eden od pristopov za reševanje problematike mladih, ki ga tudi izvajamo v Sloveniji, je Jamstvo za mlade v okviru Aktivne politike zaposlovanja. Cilj programa in ukrepov Aktivne politike zaposlovanja je neposreden in selektiven poseg države na trg dela z namenom, da bi se med delovno aktivne vključilo oziroma bi v tem statusu ostalo čim večje število delovno sposobnega prebivalstva in bi se s tem posledično zmanjšala brezposelnost. Gre za ukrep, ki se je v Sloveniji začel izvajati leta 2014 in ga je oblikovala Evropska komisija za spodbujanje zaposlovanja mladih v državah članicah Evropske unije. V obdobju 2014–2015 je Jamstvo za mlade zajemalo 36 ukrepov. Ti so bili razdeljeni na preventivne aktivnosti in aktivacijo ter na podporne ukrepe. S sprejetjem omenjene sheme jamčijo, da bo za vsako mlado osebo v starosti od 15 do 29 let, v štirih mesecih po prijavi brezposelnosti pri Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje ponujena zaposlitev, usposabljanje na delovnem mestu in vključitev v izobraževanje, ki je povezano s potrebami delodajalcev (Klemše, 2018, str. 90).

3 EMPIRIČNI DEL

3.1 Metodologija dela

Za preučevanje obravnavane tematike sem uporabila različne metode za zbiranje podatkov. V prvem delu sem za teoretičen segment uporabila deskriptivno oziroma opisno metodo raziskovanja. Pri tem sem s pomočjo strokovne in znanstvene literature ter tujih člankov opisala temeljne osnove za preučevanje obravnavane tematike. Na ta način sem opredelila, kaj pomeni staranje prebivalstva, kakšno je stanje po svetu in pri nas, s katerimi izzivi se kot družba srečujemo zaradi omenjene problematike, kakšne so napovedi za prihodnost ter kako vse to vpliva na mlade in kakšne izzive jim prinaša.

V drugem delu sem v empiričen segmentu uporabila kvalitativno metodo zbiranja podatkov, in sicer z izvedbo intervjujev. Za potrebe analize sem izvedla 10 intervjujev v mesecu juliju 2023 z mladimi, starimi od 21 do 24 let, pogovori pa so v povprečju trajali 15 minut. Intervju je bil pol strukturiran. Vnaprej sem imela pripravljenih 12 vprašanj, saj sem želela pridobiti čim globlji pogled mladih na staranje prebivalstva ter kako sami sebe zaznavajo v omenjeni problematiki. Za analizo intervjuja sem uporabila metodo kodiranja. To je postopek, kjer kategoriziramo enote kvalitativnega teksta. Kode so zapisi, ki označujejo pomen besed, stavkov ali celih odstavkov. Z uporabo kod lahko kasneje v analizi hitro združimo pomensko sorodne si dele intervjujev (Kordeš in Smrdu, 2015, str. 53).

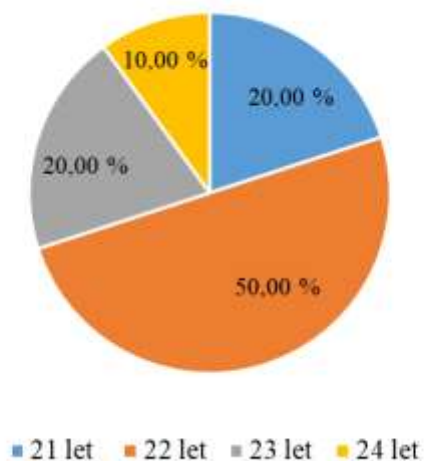
3.2 Rezultati raziskave

Z izvedbo polstrukturiranih intervjujev in sledečo analizo želim opredeliti, kako intervjuvanci zaznavajo staranje prebivalstva v družbi in kako le-ta vpliva neposredno nanje. Zanimalo me je tudi, kakšna bo po njihovem mnenju prihodnost, ki čaka mlade danes, in pa, ali menijo, da se mladi danes soočamo s povečanimi finančnimi bremenami v okviru starajoče

se družbe. Na koncu pa me je zanimalo še, kateri so po njihovem mnenju glavni izzivi, ki jih omenjena problematika prinaša mladim ter kakšni so njihovi predlogi za izboljšave. V raziskavi je sodelovalo 10 intervjuvancev, starih med 21 in 24 let. Polstrukturiran intervju je vseboval 12 vnaprej pripravljenih vprašanj, posamezni intervjuji pa so v povprečju trajali 15 minut.

Prvo vprašanje se je nanašalo na starost intervjuvancev, na vprašanje pa je odgovorilo vseh 10 intervjuvancev. Kot je razvidno iz slike 4, je bilo največ intervjuvancev starih 22 let, in sicer 5 od 10 ali 50 %. 2 od 10 intervjuvancev (ali 20 %) sta bila stara 21 let in prav tako 2 od 10 intervjuvancev (ali 20 %) 23 let. 1 od 10 intervjuvancev (ali 10 %) pa je bil star 24 let.

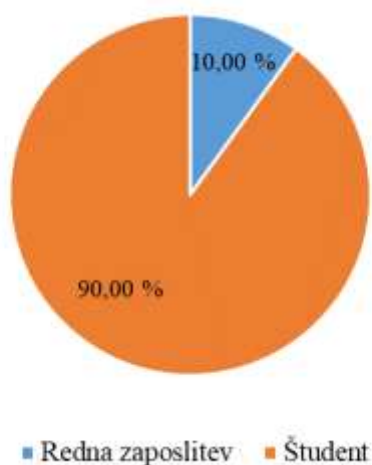
Slika 4: Starostna struktura intervjuvancev

Vir: lastno delo.

Drugo vprašanje se je nanašalo na trenutni status intervjuvanca, torej ali je oseba zaposlena, nezaposlena, opravlja študentsko delo ali kaj drugega. Na vprašanje je odgovorilo vseh 10 intervjuvancev. Kot je razvidno iz slike 5, ima večina vprašanih še status študenta. Takšnih je 90 % ali 9 od 10 vprašanih. 1 od 10 intervjuvancev (ali 10 %) pa je že redno zaposlen.

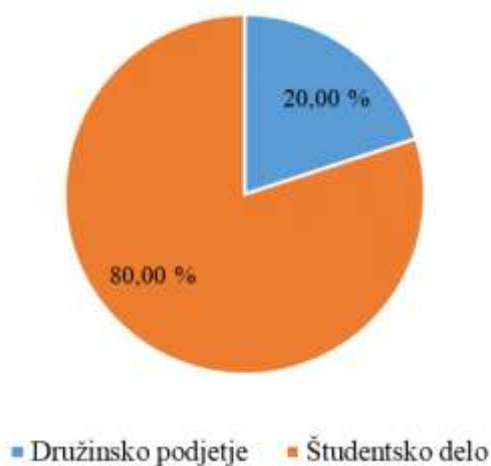
Slika 5: Trenuten status intervjuvancev

Vir: lastno delo.

V sklopu drugega vprašanja sem izvedela tudi, kakšno delo trenutno opravljajo intervjuvanci. Kot je razvidno iz slike 6, je 8 od 10 intervjuvancev (ali 80 %) takšnih, ki delo opravljajo preko študentskega servisa, in 2 od 10 intervjuvancev (ali 20 %) takšna, ki delo opravljata v domačem družinskem podjetju.

Slika 6: Trenutno delo intervjuvancev

Vir: lastno delo.

V tretjem vprašanju me je zanimalo, kakšne so pretekle delovne izkušnje intervjuvancev. Na to vprašanje je odgovorilo vseh 10 vprašanih. Kot lahko razberemo iz slike 7, sta 2 od 10 intervjuvancev (ali 20 %) takšna, ki delovnih izkušenj nimata, kot razlog pa sta navedla, da je delo, ki ga opravljata, njuna prva zaposlitev. Eden od njiju je zaposlen v družinskem podjetju in bo najverjetneje to njegova edina zaposlitev. Na drugi strani pa je 8 od 10

intervjuvancev (ali 80 %) takšnih, ki že imajo delovne izkušnje. Gre za študentska dela. Med najpogostejšimi so navedli delo v strežbi, delo v prodaji, delo v skladiščih, administrativna dela, varstvo otrok in podobno.

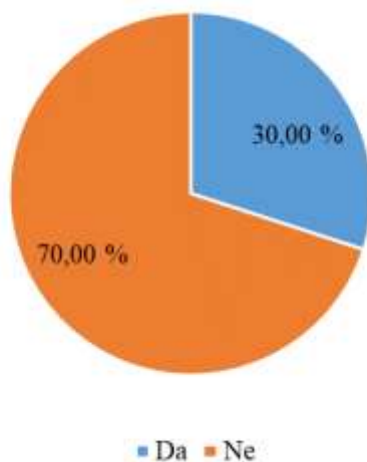
Slika 7: Pretekle delovne izkušnje intervjuvancev

Vir: lastno delo.

V četrtem vprašanju sem intervjuvance vprašala, ali jim je iskanje zaposlitve kadarkoli predstavljalo izziv. Na to vprašanje je odgovorilo vseh 10 vprašanih. Kot lahko razberemo iz slike 8, večini, in sicer 7 od 10 intervjuvancev (ali 70 %), iskanje zaposlitve ni predstavljalo izziva. 3 od 10 intervjuvancev (ali 30 %) pa so takšni, ki jim je iskanje zaposlitve predstavljalo različne izzive.

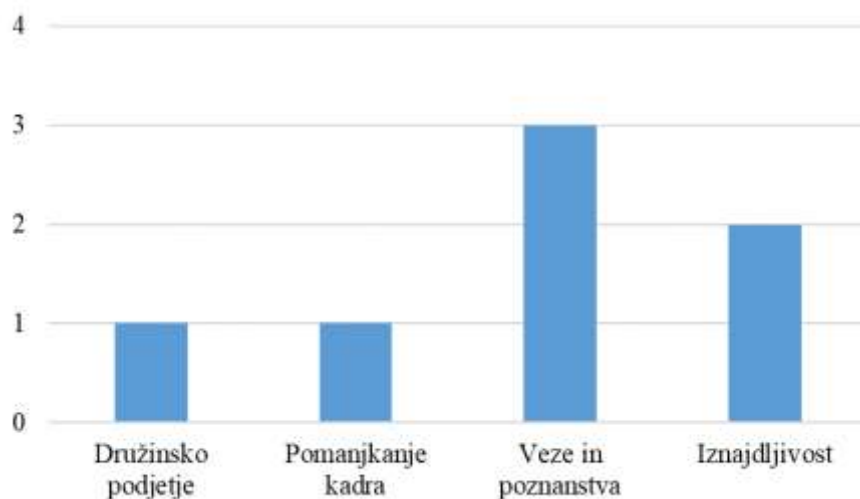
Slika 8: Ali je intervjuvancem iskanje zaposlitve kadarkoli predstavljalo izziv

Vir: lastno delo.

Tisti, ki jim iskanje zaposlitve ni predstavljalo izziva, so kot razloge za to navedli na spodnji sliki 9 prikazane dejavnike. Najpogostejši razlog je bila uporaba vez in poznanstev, ki so ga navedli 3 od 7 intervjuvancev. Sledila je iznajdljivost, ki sta jo navedla 2 od 7 intervjuvancev. Nato pa sta bila razloga še pomanjkanje kadra, zaradi česar ni bilo težave dobiti delovno mesto, in pa zaposlitev v družinskem podjetju.

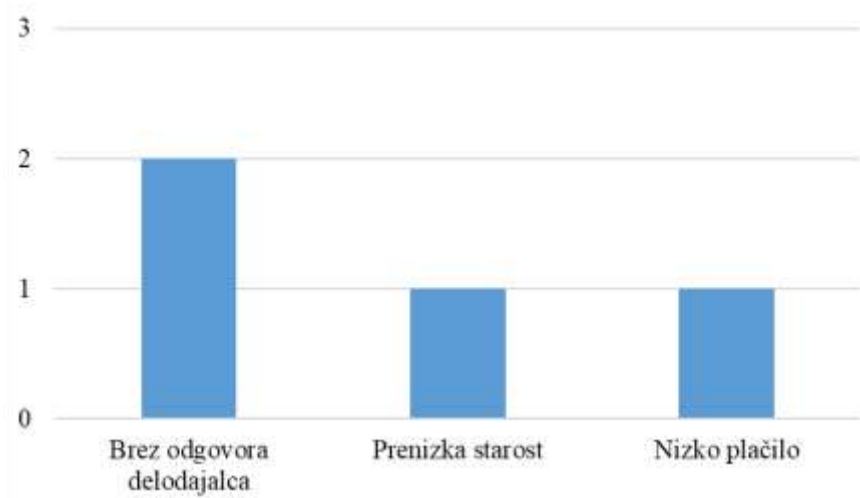
Slika 9: Tisti, ki jim iskanje zaposlitve ni predstavljalo izziva

Vir: lastno delo.

Iz spodnje slike 10 lahko razberemo, da so tisti, ki jim je iskanje zaposlitve predstavljalo izziv, kot razlog za to najpogosteje navedli neodzivnost delodajalcev, torej da po poslani prošnji za delo niso prejeli nobenega odgovora. Takšno izkušnjo sta imela 2 od 3 intervjuvancev, ki jima je iskanje zaposlitve predstavljalo izziv. Prav tako pa so kot ostale razloge navedli še nizko plačilo in prenizko starost.

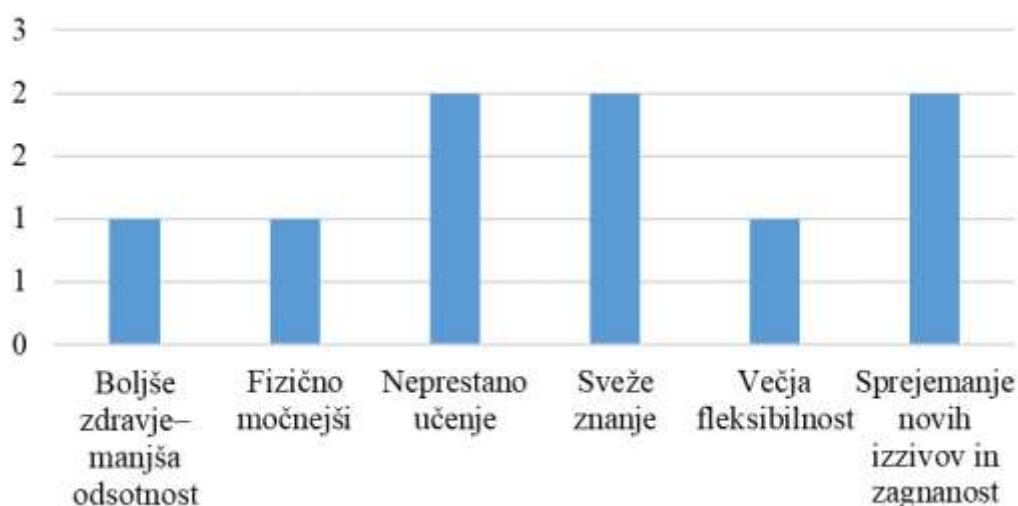
Slika 10: Tisti, ki jim je iskanje zaposlitve predstavljalo izziv

Vir: lastno delo.

Pri petem vprašanju me je zanimalo, kakšne so prednosti oziroma slabosti mladih in starih. Vprašanje je bilo odprtega tipa, kar pomeni, da je posamezen intervjuvanec lahko odgovoril z več odgovori hkrati. Odgovorilo je vseh 10 intervjuvancev. Vprašanje sem razdelila na naslednje 4 dele, in sicer na prednosti mladih, slabosti mladih, prednosti starejših in slabosti starejših. Iz slike 11 je razvidno, da so kot prednosti mladih, intervjuvanci najpogosteje navedli neprestano učenje, kar sta navedla 2 intervjuvanca. Prav tako sta 2 intervjuvanca navedla kot prednost sveže znanje, 2 intervjuvanca pa sprejemanje novih izzivov in zagnanost. Sledili so še boljše zdravje, kar pomeni manjšo odsotnost, fizična moč in večja fleksibilnost. Vsako od teh prednosti je navedel po 1 intervjuvanec. Intervjuvanka Ž. H. je prednosti mladih videla nekoliko drugače, in sicer z vidika delodajalca. Prednost mladih vidi predvsem v tem, da njihovih bolniških ali počitniških odsotnosti ni potrebno plačati, kar delodajalcu ogromno prihrani.

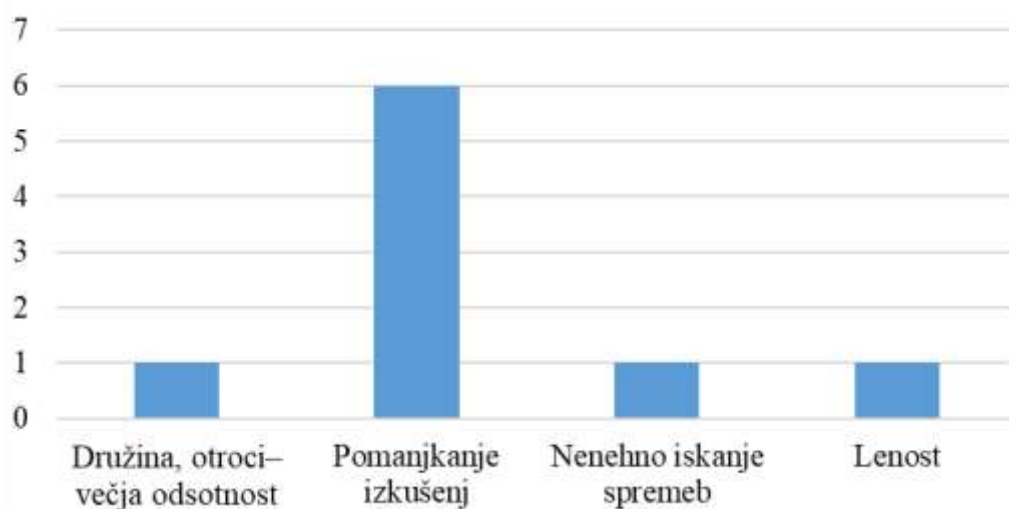
Slika 11: Prednosti mladih po mnenju intervjuvancev

Vir: lastno delo.

Kot slabost mladih po mnenju intervjuvancev najbolj izstopa pomanjkanje izkušenj. Takšno mnenje ima namreč 6 intervjuvancev. Poleg omenjene slabosti pa iz slike 12 lahko razberemo še druge, kot so družina in otroci, zaradi katere pride do večje odsotnosti delavca, nenehno iskanje sprememb, ki vodi v pogosto menjavo delovnih mest in lenost. Vsako posamezno slabost je izbral po 1 intervjuvanec. Intervjuvanka Ž. H. je kot slabost navedla, da se je plačilo študentov v zadnjem času precej dvignilo in se zato delodajalcu bolj izplača zaposliti rednega delavca, na katerega se lahko tudi bolj zanese.

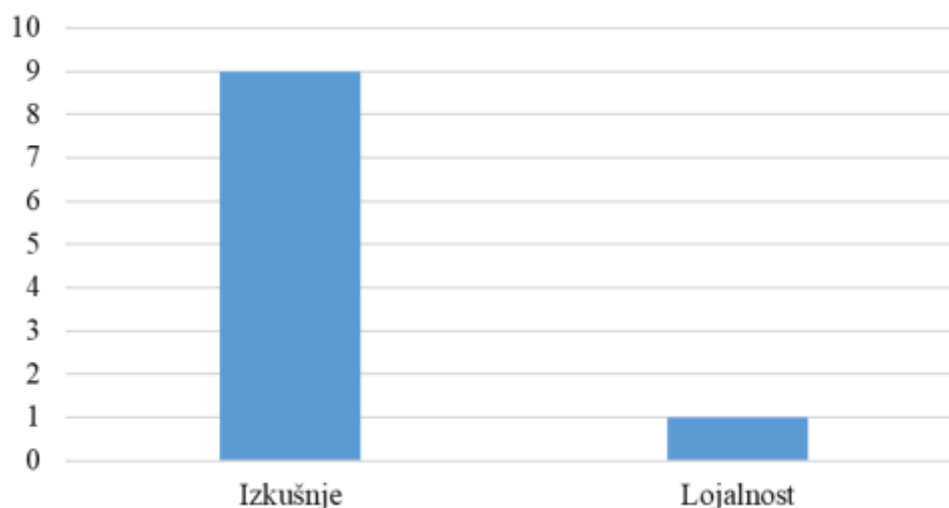
Slika 12: Slabosti mladih po mnenju intervjuvancev

Vir: lastno delo.

Iz slike 13 lahko razberemo, da so kot prednost starejših vsi intervjuvanci precej enotno navedli odgovor izkušnje. Kar 9 intervjuvancev je odgovorilo, da je to prednost starejših. 1 odgovor pa je bil tudi lojalnost. S tem se je intervjuvanec M. K. navezoval na to, da starejši običajno ostajajo na svojih delovnih mestih do izteka delovne dobe.

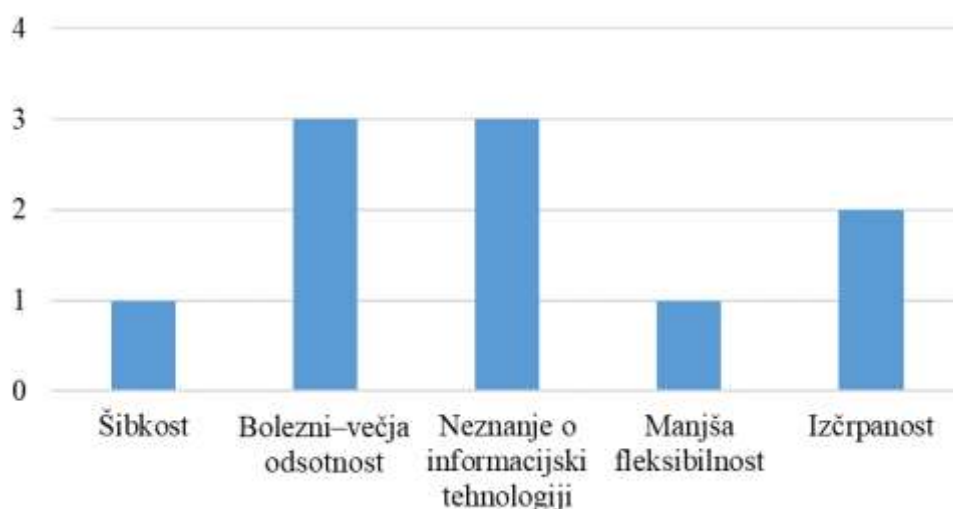
Slika 13: Prednosti starejših po mnenju intervjuvancev

Vir: lastno delo.

Iz slike 14 lahko razberemo, da so kot slabosti starejših intervjuvanci najpogosteje omenili bolezni, ki so vzrok za večjo odsotnost. Takšnega mnenja so bili 3 intervjuvanci. Kot slabost starejših so navedli tudi neznanje o informacijski tehnologiji. Takšnega mnenja so bili prav tako 3 intervjuvanci. Dva intervjuvanca sta navedla izčrpanost. Po en intervjuvanec je izbral šibkost in manjšo fleksibilnost.

Slika 14: Slabosti starejših po mnenju intervjuvancev

Vir: lastno delo.

Šesto vprašanje se je navezovalo na to, ali intervjuvanci zaznavajo staranje prebivalstva v družbi in kako ga zaznavajo. Na to vprašanje je odgovorilo vseh 10 intervjuvancev. Kot kaže slika 15, je 6 od 10 intervjuvancev ali 60 % takšnih, ki staranje prebivalstva zaznavajo v vsakdanjem življenju, in 4 od 10 intervjuvancev ali 40 % takšnih, ki tega ne zaznavajo.

Slika 15: Ali intervjuvanci zaznavajo staranje prebivalstva v vsakdanjem življenju

Vir: lastno delo.

Poleg tega je pa je bilo, kot lahko razberemo iz slike 16, med intervjuvanci 7 od 10 ali 70 % takšnih, ki problematiki staranja prebivalstva ne posvečajo posebne pozornosti, in 3 od 10 ali 30 % takšni, ki svojo pozornost namenjajo omenjeni tematiki.

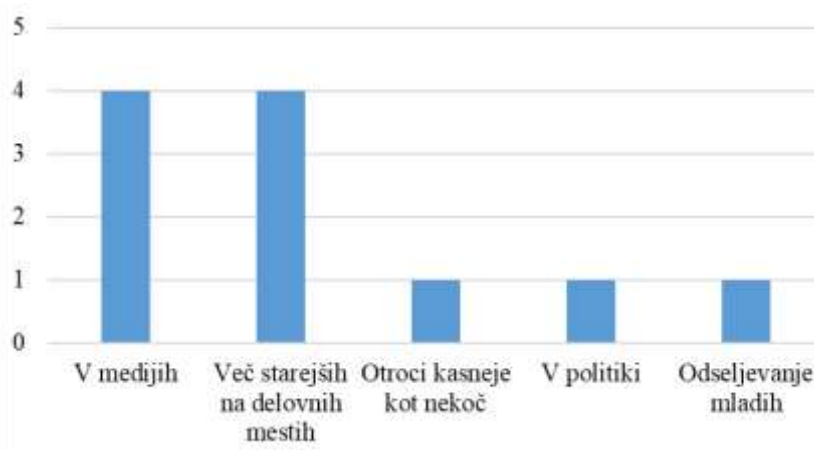
Slika 16: Ali intervjuvanci problematiki staranja prebivalstva namenjaajo pozornost

Vir: lastno delo.

V sklopu šestega vprašanja me je zanimalo tudi, kako intervjuvanci zaznavajo staranje prebivalstva v družbi. Vprašanje je bilo odprtega tipa, kar pomeni, da je posamezen intervjuvanec lahko odgovoril z več odgovori hkrati. Kot lahko razberemo iz slike 17, sta bila dva najpogostejša odgovora »V medijih« in »Več starejših na delovnih mestih«. Ta dva odgovora so izbrali po 4 intervjuvanci. Sledili pa so še posamezni odgovori od posameznega intervjuvanca, in sicer »V politiki«, »Odseljevanje mladih« in »Otroci kasneje kot nekoč«. Intervjuvanec L. B. se je z odgovorom, da se danes družine ustvarjajo kasneje, kot so se nekoč, predvsem navezal na problematiko, ki je nizka rodnost in je eden od vzrokov za staranje prebivalstva.

Slika 17: Kako intervjuvanci zaznavajo staranje prebivalstva

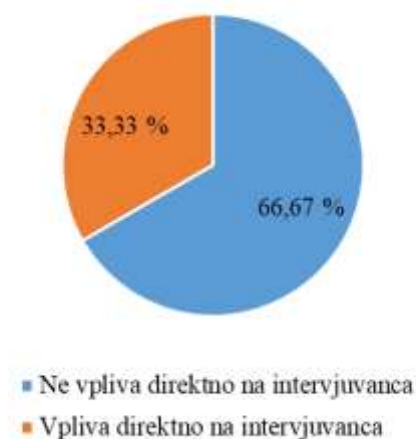

Vir: lastno delo.

Sedmo vprašanje se nanaša na to, ali staranje prebivalstva vpliva na intervjuvance. Na to vprašanje je odgovorilo 9 od 10 vprašanih. Iz slike 18 lahko razberemo, da je v prvem delu,

6 od 9 intervjuvancev ali 66,67 % odgovorilo, da staranje prebivalstva ne vpliva direktno nanje. 4 od 9 intervjuvancev ali 33,33 % pa so takšni, ki menijo, da staranje prebivalstva vpliva direktno nanje.

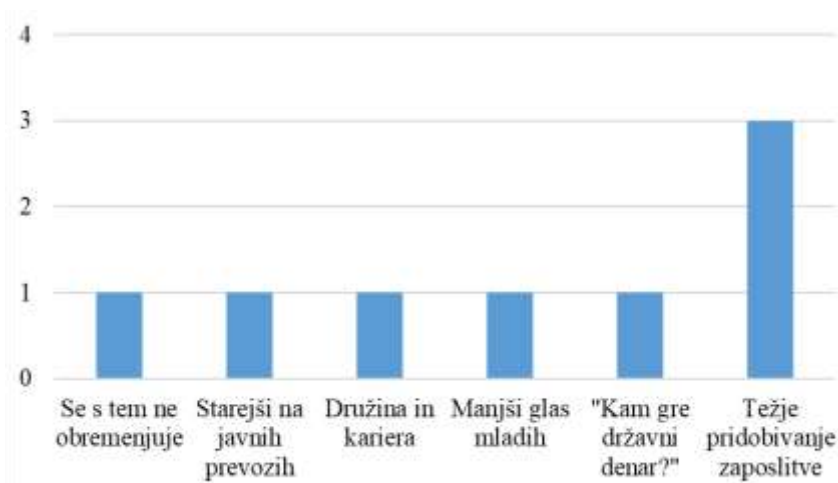
Slika 18: Ali staranje prebivalstva vpliva na intervjuvance

Vir: lastno delo.

V drugem delu sedmega vprašanja pa sem ugotovila še, kako staranje prebivalstva vpliva na intervjuvance. Vprašanje je bilo odprtega tipa, kar pomeni, da je posamezen intervjuvanec lahko odgovoril z več odgovori hkrati. Iz slike 19 lahko razberemo, da najbolj pogosto staranje prebivalstva na intervjuvance vpliva pri zaposlitvi, saj so 3 intervjuvanci odgovorili s »Težje pridobivanje zaposlitve«. Kot ostale vplive pa so navajali še »Več starejših na javnih prevozihi«, »Večji pritisk na ustvarjanje družine in kariere«, »Manjši glas mladih« in »Kam gre državni denar?«. 1 intervjuvanec pa je odgovoril, da se s to problematiko ne obremenjuje.

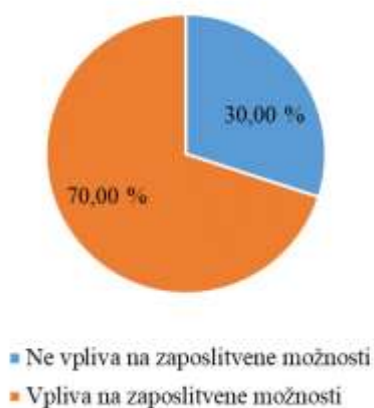
Slika 19: Kako staranje prebivalstva vpliva na intervjuvance

Vir: lastno delo.

Pri osmem vprašanju me je zanimalo, ali staranje prebivalstva vpliva na zaposlitvene možnosti intervjuvancev. Na to vprašanje je odgovorilo vseh 10 intervjuvancev. Kot kaže slika 20, je 7 od 10 intervjuvancev ali 70 % mnenja, da staranje prebivalstva vpliva ali pa še bo vplivalo na njihove zaposlitvene možnosti. Med tem ko so 3 od 10 intervjuvancev ali 30 % menili, da staranje prebivalstva ne vpliva na njihove zaposlitvene možnosti.

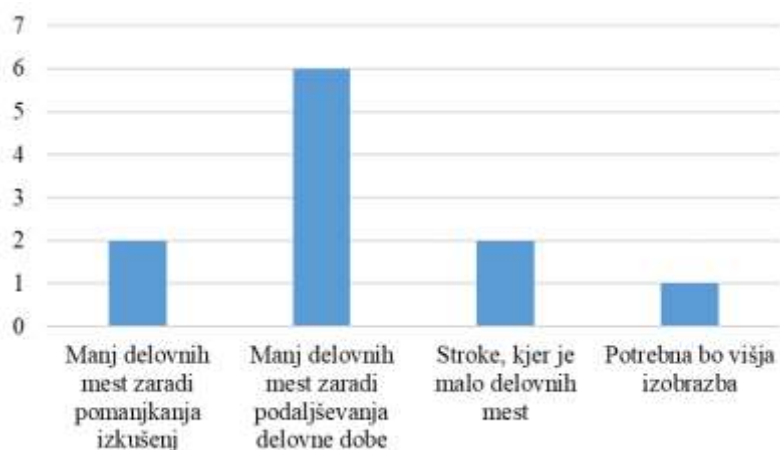
Slika 20: Ali staranje prebivalstva vpliva na zaposlitvene možnosti intervjuvancev

Vir: lastno delo.

V sklopu osmega vprašanja sem izvedela tudi, kako staranje prebivalstva vpliva na zaposlitvene možnosti intervjuvancev. Vprašanje je bilo odprtega tipa, kar pomeni, da je posamezen intervjuvanec lahko odgovoril z več odgovori hkrati. Iz slike 21 lahko razberemo, da je največ, in sicer 6 intervjuvancev, odgovorilo, da je vedno manj delovnih mest, saj jih zasedajo starejši, to pa je posledica podaljševanja delovne dobe. Po 2 intervjuvanca sta odgovorila z naslednjima dvema razlogoma, in sicer »Manj delovnih mest zaradi pomanjkanja izkušenj« ter »Stroke, kjer je malo delovnih mest«. 1 intervjuvanec pa je odgovoril z »Višja izobrazba«.

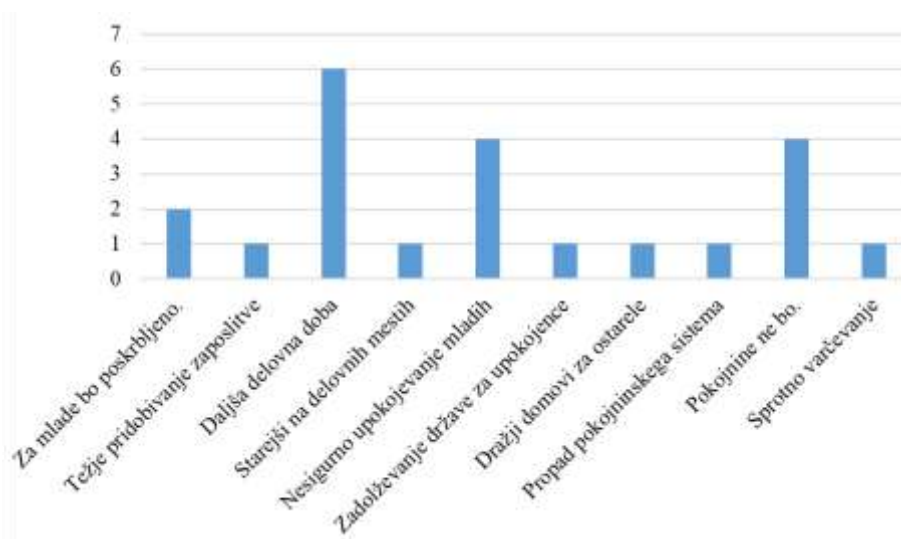
Slika 21: Kako staranje prebivalstva vpliva na zaposlitvene možnosti intervjuvancev

Vir: lastno delo.

V devetem vprašanju sem želela izvedeti, kako intervjuvanci menijo, da bo staranje prebivalstva vplivalo na prihodnost mladih. Vprašanje je bilo odprtega tipa, kar pomeni, da je posamezen intervjuvanec lahko odgovoril z več odgovori hkrati. Na to vprašanje je odgovorilo vseh 10 vprašanih. Pri tem vprašanju so intervjuvanci odgovarjali predvsem z vidika dela, upokojitve in pokojnine. Iz spodnje slike 22 lahko razberemo, da je bil najpogostejši odgovor, s katerim je odgovorilo 6 intervjuvancev, »Daljša delovna doba«. Sledila sta odgovora »Nesigurno upokojevanje mladih« in »Pokojnine ne bo.«. Tako so odgovorili po 4 intervjuvanci. Poleg treh najpogostejših sta bila 2 intervjuvanca nekoliko bolj optimistična in sta odgovorila z »Za mlade bo poskrbljeno.«. Na koncu pa so še ostali odgovori, kot so »Težje pridobivanje zaposlitve«, »Starejši na delovnih mestih«, »Zadolževanje države za upokojenke«, »Dražji domovi za ostarele«, »Propad pokojninskega sistema« in »Sprotno varčevanje«.

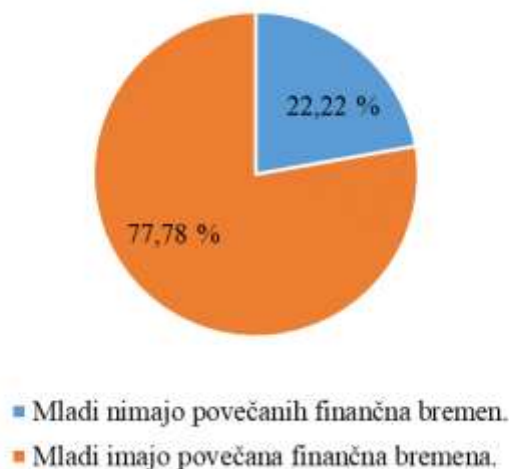
Slika 22: Prihodnost mladih po mnenju intervjuvancev

Vir: lastno delo.

Deseto vprašanje se nanaša na povečana finančna bremena mladih v starajoči se družbi. Na to vprašanje je odgovorilo 9 intervjuvancev. Kot je razvidno iz slike 23, je med intervjuvanci 7 od 9 intervjuvancev (ali 77,78 %) takšnih, ki menijo, da imajo mladi povečana finančna bremena. 2 od 9 intervjuvancev (ali 22,22 %) sta takšna, ki menita, da temu ni tako, oziroma da vzrok za povečana finančna bremena ni staranje prebivalstva.

Slika 23: Ali imajo po mnenju intervjuvancev mladi povečana finančna bremena

Vir: lastno delo.

Prav tako lahko iz slike 24 razberemo, da je med vprašanimi 5 od 9 intervjuvancev (ali 55,56 %) takšnih, ki povečanih finančnih bremen trenutno še ne občutijo. To več ali manj vsi pripisujejo dejstvu, da živijo pri starših. 4 od 9 intervjuvancev (ali 44,44 %) pa so takšni, ki finančno breme občutijo že sedaj.

Slika 24: Ali intervjuvanci trenutno občutijo finančno breme

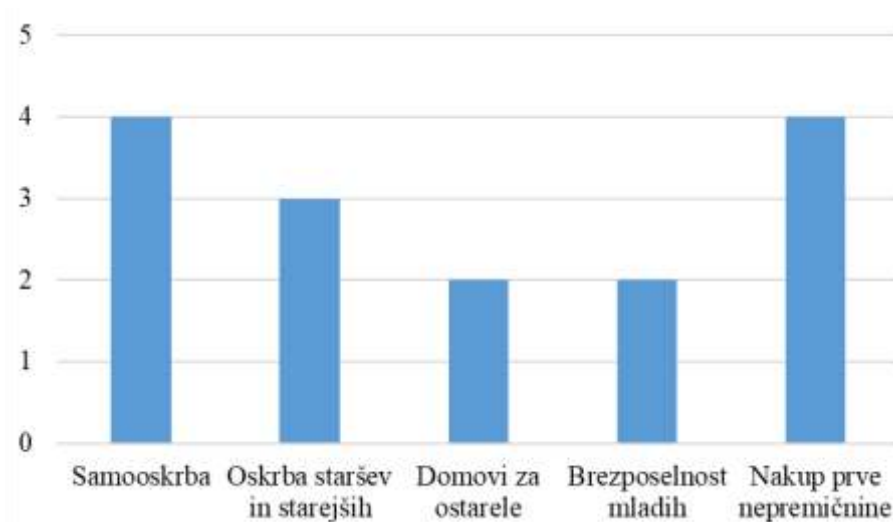

Vir: lastno delo.

V sklopu desetega vprašanja sem izvedela tudi, kateri so razlogi za povečana bremena mladih v starajoči se družbi. Vprašanje je bilo odprtega tipa, kar pomeni, da je posamezen intervjuvanec lahko odgovoril z več odgovori hkrati. Kot je razvidno iz slike 25, je bila med najpogostejšimi odgovori »Samooskrba«, kar so odgovorili 4 intervjuvanci. Sledila je »Oskrba staršev in starejših«, kar so odgovorili 3 intervjuvanci. Nato sta sledili še »Domovi

za ostarele« in »Brezposelnost mladih«, kar sta odgovorili po 2 osebi. Čisto na koncu pa imamo še »Nakup prve nepremičnine«, kar so odgovorili 4 intervjuvanci, vendar pa so bili nekateri mnenja, da je to bolj stanovanjska problematika kot pa problematika staranja prebivalstva.

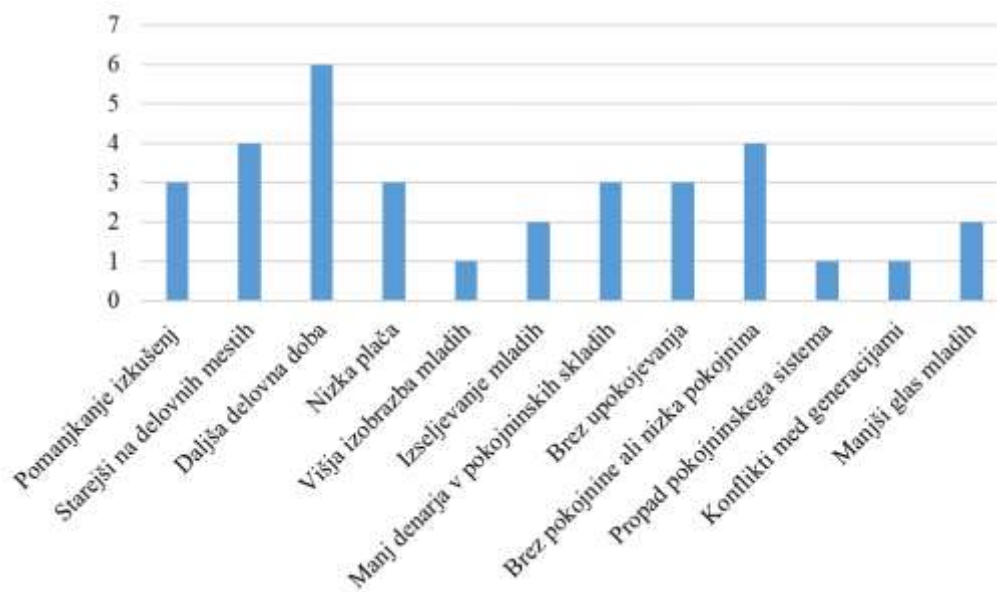
Slika 25: Razlogi za povečana finančna bremena mladih po mnenju intervjuvancev

Vir: lastno delo.

Enajsto vprašanje se je navezovalo na izzive, s katerimi se po mnenju intervjuvancev srečujemo mladi v starajoči se družbi. Vprašanje je bilo odprtega tipa, kar pomeni, da je posamezen intervjuvanec lahko odgovoril z več odgovori hkrati. Na to vprašanje je odgovorilo vseh 10 intervjuvancev. Kot je razvidno iz slike 26, je največ intervjuvancev, in sicer 6, odgovorilo, da se mladi soočamo z izzivom »Daljša delovna doba«. Sledil je izziv »Starejši zasedajo delovna mesta.«, kar so odgovorili 4 intervjuvanci. Nato sledijo »Pomanjkanje izkušenj«, »Nizka plača«, »Manj denarja v pokojninskih skladih« in »Brez upokojevanja«, kar so odgovorili po 3 intervjuvanci. Nato sledita »Izseljevanje mladih« in »Manjši glas mladih«, kar sta odgovorila po 2 intervjuvanca. Na koncu pa še izzivi, kot so »Višja izobrazba mladih«, »Propad pokojninskega sistema« in »Konflikti med generacijami«, kar je odgovoril po 1 vprašani.

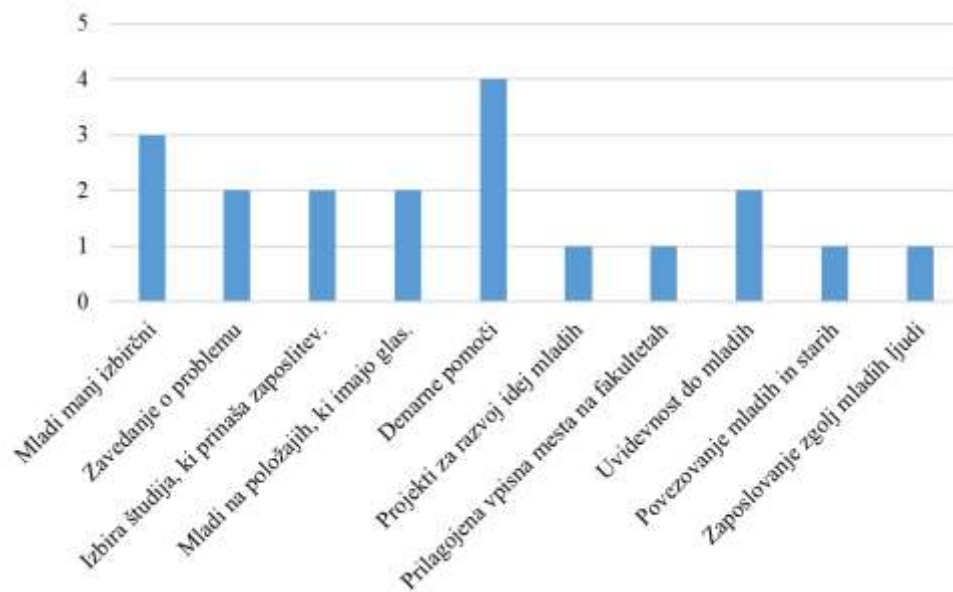
Slika 26: Izzivi, s katerimi se po mnenju intervjuvancev srečujemo mladi

Vir: lastno delo.

Dvanajsto vprašanje se je nanašalo na predloge za reševanje izzivov mladih v starajoči se družbi. Vprašanje je bilo odprtega tipa, kar pomeni, da je posamezen intervjuvanec lahko odgovoril z več odgovori hkrati. Na to vprašanje je odgovorilo vseh 10 intervjuvancev. Predlogi se delijo na ukrepe, ki jih lahko sprejmejo mladi, in ukrepe, ki jih lahko sprejmejo drugi. Kot je razvidno iz slike 27, je med ukrepi, ki jih lahko sprejmejo mladi, izstopal predlog »Mladi manj izbirčni«, ki se je navezoval na to, da so mladi danes izbirčni pri izbiri dela in zato ostajajo brezposelni. Ta predlog so predlagali 3 intervjuvanci. Sledili so predlogi »Zavedanje o problemu«, »Izbira študija, ki prinaša zaposlitev.« in »Mladi na položajih, ki imajo glas.«. Te predloge sta predlagala po 2 intervjuvanca. Med ukrepi, ki jih lahko sprejmejo drugi, pa je največ intervjuvancev predlagalo »Denarne pomoči«, in sicer 4 intervjuvanci. Sledil je predlog 2 intervjuvancev »Uvidevnost do mladih« predvsem s strani starejših. Na koncu pa je posamezen intervjuvanec predlagal še predloge, kot so »Projekti za razvoj mladih«, »Prilagojena vpisna mesta na fakultetah«, »Povezovanje mladih in starih« ter »Zaposlovanje zgolj mladih ljudi«.

Slika 27: Predlogi intervjuvancev za reševanje izzivov mladih v starajoči se družbi

Vir: lastno delo.

3.3 Diskusija

Staranje prebivalstva pomembno vpliva tudi na življenja mladih. Opravljeni intervjuji in analiza sta namreč pokazala, da problematika že sedaj igra svojo vlogo v življenjih vseh 10 intervjuvanih posameznikov, starih med 21 in 24 let, ki so razen ene izjeme vsi še vedno študenti in jih iskanje prve zaposlitve še čaka. Danes pa je iskanje prve zaposlitve za mlade vse prej kot lahka naloga. Kot pravijo sami, je namreč ogromno delovnih mest zasedenih, delodajalci pa iščejo starejše delavce, ki so po njihovem mnenju bolj resni in lojalni. Na trgu dela je tudi ogromno poklicev, kjer ni veliko prostih delovnih mest, saj je fluktuacija na teh delovnih mestih majhna, kot pravi intervjuvanec M. K. *»...študiram na fakulteti za šport, konkretno športna vzgoja, in v mojem poklicu je precej težje najti službo. Običajno so na tem delovnem mestu zaposleni starejši in je njihovo mesto »zabetonirano«, dokler se ne upokojijo.«* Predvsem pa so se v večini vsi strinjali, da so pri iskanju zaposlitve najpomembnejše delovne izkušnje, ki pa mladim primanjkujejo oziroma je večina vprašanih izkušnje postavila kot glavno prednost starejših. Še ena od pomembnih ugotovitev po mojem mnenju je bila zaznava staranja prebivalstva pri mladih. Kljub temu lahko vidimo, da večina vprašanih ima delovne izkušnje in jim iskanje (študentskega) dela ni predstavljalo večjega problema. Vendar pa sem po pogovoru z večino prišla do zaključka, da je razlog za to v uporabi vez in poznanstev. Kot pravi intervjuvanka K. O. *»...Vse oziroma večino omenjenih delovnih izkušenj sem dobila preko vez in poznanstev. Če dobro pomislim, nisem niti ene od služb pridobila po klasičnem sistemu, ampak je bila vsaka dobljena preko vez in poznanstev.«* Zato kljub temu, da podatki kažejo, da mladi nimajo težav s pridobivanjem dela, temu brez vez in poznanstev morda ne bi bilo tako. Pri zaznavi staranja družbe lahko vidimo, da mladi sicer problematiko zaznavajo, vendar pa jih je kar 7 od 10 vprašanih

odgovorilo, da ji ne namenja posebne pozornosti in se z njo ne ukvarjajo. Najpomembnejša ugotovitev pa so izzivi, s katerimi se soočajo mladi v okviru starajoče se družbe. Najbolj pogost odgovor pri tem vprašanju je bila daljša delovna doba. Skoraj vsi vprašani so bili enotnega mnenja, da se bo delovna doba za mlade danes zagotovo podaljšala. Nekateri so bili pri tem tudi mnenja, da morda mladi danes ne bomo dočakali upokojitve in bomo delali, dokler nam bodo naše fizične in psihične zmožnosti to dovoljevale. Poleg tega pa so med glavne izzive prištevali tudi že omenjeno pomanjkanje izkušenj, kar posledično pomeni težje pridobivanje zaposlitve. Poleg tega bo pridobivanje zaposlitve oteževalo tudi vedno večje število starejših, ki pa že danes podaljšujejo svojo delovno dobo bodisi zaradi navad ali pa zaradi finančne stiske, ki jih čaka v pokoju. Za večjo konkurenčnost in boljše možnosti pri iskanju zaposlitve bo po mnenju intervjuvancev potrebna tudi vedno višja izobrazba, z višjo izobrazbo pa mladi tudi kasneje stopajo na svoja delovna mesta in s tem zopet podaljšujejo delovno dobo. Izziv, s katerim se mladi danes soočajo v starajoči se družbi in je posledica prej omenjenih izzivov, je tudi kasnejše ustvarjanje družine in otrok, kar pa seveda še poslabšuje samo problematiko, saj se z nižjo rodnostjo prebivalstvo še dodatno stara. Dolgoročni izziv mladih v starajoči se družbi je tudi vedno manjši glas mladih. Poleg omenjenih izzivov pa je izziv mladih tudi finančno breme, ki ga nosijo mladi. Vprašani menijo, da imamo mladi danes povečana finančna bremena, ki jih vprašani povezujejo z brezposelnostjo, ta pa je posledica prej omenjenega težjega pridobivanja zaposlitve. Vendar pa je večina priznala tudi, da trenutno tega bremena še ne opazijo, saj so kot rečeno skoraj vsi še študentje in živijo pri svojih starših. Posledično pa je ena večjih finančnih skrbi za mlade tudi nakup prve nepremičnine. Pri vprašanju o prihodnosti mladih sem ugotovila, da mladi večinoma menijo, da je naša upokojitev vprašljiva, predvsem pa je vprašljiva pokojnina. V prihodnosti se bo po mnenju intervjuvancev država še dodatno zadolževala za pokrivanje pokojninskih skladov, pokojnine se bodo manjšale in zaradi tega nekateri vprašani menijo, da mladi danes ne smemo računati na pokojnine ter da moramo začeti ustvarjati prihranke za mirno življenje že danes. Poleg tega pa nekateri celo menijo, da mladi danes upokojitve sploh ne bomo dočakali. V razmislek bi zato na koncu delila še odgovor intervjuvanca K. Č., ki imeni, da pokojninski sistem, ki ga imamo danes, ne bo zdržal in še »...kdor meni, da bo, je po mojem mnenju norec.«.

3.3.1 Predlogi za reševanje problematike mladih

Z zadnjim vprašanjem intervjujev sem želela izvedeti še predloge intervjuvancev za reševanje problematike. Med najpogostejšimi predlogi, ki bi jih lahko uvedli drugi, so seveda bile denarne pomoči, kot so razne subvencije s strani države, ki bi bile usmerjene v mlade. Po mojem mnenju zelo koristen predlog je bil tudi, da bi se morala zakonsko omejiti vpisna mesta na fakultetah glede na razpoložljiva delovna mesta na trgu dela. Predlogi so bili usmerjeni tudi v podjetja, kjer bi problematiko reševali tako, da bi delodajalci v večjem številu zaposlovali mlade. Celostna rešitev bi bila tudi v tem, da se denar namesto v socialno pomoč, ki jo nekateri po mnenju intervjuvancev izkoriščajo, usmeri v starejše. Na ta način bi se ti lahko hitreje upokojili ter več delovnih mest odprli za mlade. Predlog na strani države

je bil tudi prenova pokojninskega sistema. Ta bi se za začetek lahko snoval po zgledu tujih držav, kjer sistem deluje bolje kot pri nas. Na drugi strani pa so bili med predlogi, ki bi jih lahko uvedli mladi, predvsem manjša izbirčnost med mladimi pri iskanju dela. Kar nekaj intervjuvancev je namreč mnenja, da bi lahko bila brezposelnost manjša, kot pravi intervjuvanec K. O. *»če si oseba želi delati, se bo vedno našlo delo.«* Med predlogi lahko najdemo tudi več mladih na pomembnih položajih. S tem predlogom bi mladi predvsem želeli pridobiti večji glas in posledično tudi sodelovanje pri sprejemanju pomembnih odločitev v državi. Poleg teh večjih pa so bili tudi predlogi, kot so protesti in demonstracije. Po mojem mnenju najpomembnejši in ključen ukrep mladih je že samo zavedanje in ukvarjanje s problemom staranja prebivalstva. Kot smo lahko razbrali iz analize, se tega problema sploh ne zavedajo vsi, večina pa mu ne daje posebne pozornosti oziroma se z njim ne ukvarja. Zato menim, da je najpomembnejše, da se mladi začnemo aktivno ukvarjati s problematiko, ki bo, če ni že, slej ko prej močno prizadela tudi nas mlade.

3.3.2 Omejitve dela s priporočili za nadaljnje raziskovanje

V teoretičnem delu je omejitev, na katero sem naletela tekom zbiranja literature, predvsem to, da je omenjena problematika z vidika mladih slabo raziskana in se o njej relativno malo piše. Omejitev v empiričnem delu pa predstavlja dejstvo, da sem analizo izvajala na podlagi mnenj oziroma odgovorov 10 mladih v Sloveniji, kar predstavlja relativno nizko število respondentov. To pomeni, da ugotovitve ni možno posplošiti na celotno populacijo oziroma ni moč dobiti splošnega mnenja. Priporočam nadaljnje raziskovanje problematike z vidika mladih. Potrebno bi bilo zajeti večjo populacijo in v prihodnje temo raziskati v širino, zato da se lažje oceni, kakšno je splošno mnenje mladih. Pomembno pa je tudi nadaljnje spremljanje stanja mladih, saj so, čeprav so populacijsko gledano v manjšini, naša prihodnost.

4 SKLEP

Staranje družbe je svetoven trend, ki je v zadnjih letih zajel praktično ves svet. Razlog za omenjeni trend pa je posledica nizke rodnosti in podaljševanja življenjske dobe (National Academies of Sciences Engineering and Medicine in drugi, 2015, str. 11). Nižja rodnost je posledica spremembe življenjskega sloga. Danes je na primer prioriteta mladih izobrazba in nato kariera, kar pa družino potisne na kasnejše življenjsko obdobje. Podaljševanje življenjske dobe pa lahko pripisujemo napredku na področju zdravja. Zaradi tega smo ljudje po vsem svetu prisiljeni, da problematiko rešujemo oziroma se le-tej prilagodimo na vseh področjih. Med vsem tem pa staranje prebivalstva pomembno vpliva tudi na mlajšo populacijo. Posledice le-tega mladi lahko občutimo že danes na različnih področjih, predvsem pa se to opazi pri iskanju dela, po vsej verjetnosti pa nas čedalje večje posledice še čakajo v prihodnosti.

S teoretično in empirično analizo sem dosegla namen in cilje naloge. V teoretičnem delu sem s pomočjo strokovnih in znanstvenih člankov preučila in podrobneje predstavila omenjeno problematiko ter na ta način dosegla prvi in drugi zastavljeni cilj. V prvem delu naloge sem torej teoretično predstavila problematiko na svetovni ravni ter v Sloveniji, na podlagi česar je razvidno, da je tematika danes zelo aktualna in se iz leta v leto povečuje. Prav tako sem predstavila nekatere druge izzive, ki imajo v svetu velik pomen. Na koncu pa sem v problematiko vstavila še mlade in predstavila njihove probleme. V teoriji je med najpogostejšimi izzivi mladih v starajoči se družbi brezposelnost, ki pa mladim nato predstavlja še vrsto drugih težav, kot so finančna bremena ter psihična obolenja. V empiričnem delu pa sem na podlagi izvedbe intervjuja ugotovila dejanska mnenja mladih, s katerimi izzivi se soočajo ter kakšni so njihovi predlogi za izboljšave, nato pa sem vse odgovore analizirala za še boljše razumevanje tematike. S tem sem izpolnila še cilja tri in štiri. S pomočjo intervjujev sem iz prve roke izvedela, kaj se dogaja z mladimi, kakšno je njihovo mnenje in kako sami gledajo na omenjeno problematiko. Izvedela sem, s katerimi izzivi se soočajo, in jih v analizi tudi predstavila. Prav tako sem tekom empiričnega dela pridobila ogromno predlogov za izboljšave neposredno s strani mladih ter podala svoje mnenje še sama.

S pregledom tako teorije kot z opravljenim empiričnim delom sem nato lahko podala še napotke za nadaljnje raziskave. Po mojem mnenju so le-te nujne, saj se o tematiki med mladimi ne govori dovolj in se mladi resnosti problematike ne zavedajo, kar je pokazala tudi analiza sama.

LITERATURA IN VIRI

1. Bilban, M. (2015). Brezposelnost in njeni vplivi na zdravje. *Delo in varnost*, 60(1), 19–28.
2. Blackham, A. (2016). *Extending Working Life for Older Workers : Age Discrimination Law, Policy and Practice*. Hart Publishing.
3. Colby, S. L. in Ortman, J. M. (2015). Projections of the Size and Composition of the US Population: 2014 to 2060. Population Estimates and Projections. Current Population Reports. *US Census Bureau*, 25–1143.
4. Čuk, J. (2020, 18. februar). *Konec leta 2019 je bila povprečna starost delovno aktivnih oseb 42,8 leta*. <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/8658>
5. Čuk, J. in Zidar, M. (2023, 17. januar). *Število delovno aktivnih prebivalcev se še naprej povečuje*. <https://www.stat.si/statweb/News/Index/10847>
6. D'Ambrogio, E. (2020, december). *Japan's ageing society*. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/659419/EPRS_BRI\(2020\)659419_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/659419/EPRS_BRI(2020)659419_EN.pdf)
7. Dimovski, V., Penger, S., Peterlin, J., Grah, B., Roblek, V., Meško, M., Peljhan, D. in Colnar, S. (2022). *Towards an integrated theory of aging*. Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani.

8. Eurostat. (2021, 20. julij). *Archive: Struktura in staranje prebivalstva*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:Struktura_in_staranje_prebivalstva
9. Eurostat. (2023, 14. april). *Ageing Europe - statistics on working and moving into retirement*. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Ageing_Europe_-_statistics_on_working_and_moving_into_retirement
10. Eurostat. (2023). *Zaposlenost in brezposelnost: Baza podatkov*. Pridobljeno 3. junija 2023 iz <https://ec.europa.eu/eurostat/web/lfs/database?language=sl>
11. Filipovič, H. M. in Hlebec, V. (2015, 16. oktober). *Staranje prebivalstva: oskrba, blaginja in solidarnost*. Fakulteta za družbene vede.
12. Kavaš, D., Koman, K., Kump, N., Majcen, B., Sambt, J. in Stropnik, N. (2015, oktober). *Podaljšano zaposlovanje in odloženo upokojevanje*. Inštitut za ekonomska raziskovanja.
13. Klemše, P. (2018). Aktivna politika zaposlovanja mladih. Jamstvo za mlade. *Andragoška spoznanja*, 24(2), 89–103.
14. Kordeš, U. in Smrdu, M. (2015). *Osnove kvalitativnega raziskovanja*. Založba Univerze na Primorskem.
15. Marelli, E. in Signorelli, M. (2022). Young people and the labor market—challenges and opportunities: an introduction. *Merits*, 2(1), 59–61.
16. Moen, P. (2020). Is working longer the solution to an aging society?. *Innovation in Aging*, 4(1), 809.
17. National Academies of Sciences, Engineering and Medicine, Division on Engineering and Physical Sciences, Board on Mathematical Sciences and Their Applications, Division of Behavioral and Social Sciences and Education, Committee on Population, & Committee on the Long-Run Macroeconomic Effects of the Aging U.S. Population--Phase II. (2015). *The Growing Gap in Life Expectancy by Income: Implications for Federal Programs and Policy Responses*. National Academies Press.
18. NIJZ. (brez datuma a). *Demografske projekcije*. <http://www.staranje.si/aha-si/trg-dela-upokojevanje/demografske-projekcije#read-more>
19. NIJZ. (brez datuma b). *Osnovne ugotovitve o trgu dela v Sloveniji, s poudarkom na starejših zaposlenih*. <http://www.staranje.si/aha-si/trg-dela-upokojevanje/osnovne-ugotovitve-o-trgu-dela-v-sloveniji-s-poudarkom-na-starejsih>
20. NIJZ. (brez datuma c). *Trg dela in upokojevanje*. <http://www.staranje.si/trg-dela-upokojevanje#read-more>
21. OECD. (2015, maj). *Slovenia Policy Brief. Employment*. <https://www.oecd.org/policy-briefs/slovenia-active-labour-market-policies-to-fight-unemployment.pdf>
22. Partridge, L., Deelen, J. in Slagboom, P. E. (2018, 5. september). Facing up to the global challenges of ageing. *Nature*, 561(7721), 45–56.
23. Speckesser, S. S., Gonzalez Carreras, F. J. in Kirchner Sala, L. (2019). Active labour market policies for young people and youth unemployment: An analysis based on aggregate data. *International journal of manpower*, 40(8), 1510–1534.

24. SURS. (2023a). *Delo in brezposelnost*. Pridobljeno 3. junija 2023 iz <https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/3>
25. SURS. (2023b). *Število in sestava prebivalstva*. Pridobljeno 3. junija 2023 iz <https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/17/104>
26. Svetin, I. (2023, 21. junija). *Dan državnosti 2023*. <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/11187>
27. Vasle, B., Kajzer, A., Fajčić, L., Čelebič, T., Ferk, B., Pečar, J., Perko, M. in Zver, E. (2016, maj). *Demografske spremembe ter njihove ekonomske in socialne posledice*. Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj.
28. Vrhovec, J. in Tajnikar, M. (2016). Population ageing and healthcare demand: The case of Slovenia. *Health Policy*, 120(11), 1329–1336.
29. WHO. (2022, 1. oktober). *Ageing and health*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health>
30. Yoori, K. in Jungho, B. (2022, 11. november). Is an aging population good or bad for the environment? Panel evidence from 25 OECD countries. *The Singapore Economic Review*, 68(2), 397–412.

PRILOGE

Priloga 1: Vprašalnik za polstrukturiran intervju

Moje ime je Maša Arh-Počivašek in sem študentka zaključnega letnika dodiplomskega študija na ekonomski fakulteti. V sklopu zaključne strokovne naloge pripravljam intervju na temo staranje prebivalstva in izzivi, ki jih le-ta prinaša mladim. Za namen transkripcije intervjuja vas prosim za ustno in pisno dovoljenje snemanja intervjuja ter uporabo vaših inicialk pri analizi intervjuja. Med intervjujem lahko, če ne želite, posamezna vprašanja zavrnete in nanje ne odgovorite.

Za sodelovanje se vam že vnaprej zahvaljujem.

1.del: OSEBNI PODATKI

1. Koliko ste stari?
2. Kakšen je vaš trenutni status? (zaposlen/nezaposlen/študentsko delo)
3. Kakšne so vaše delovne izkušnje?
4. Ali vam je iskanje zaposlitve kadarkoli predstavljalo izziv?

2. del: STARANJE PREBIVALSTVA

5. Kakšne so po vašem mnenju prednosti oziroma slabosti mladih in starih?
6. Ali zaznavate in če, kako zaznavate staranje prebivalstva v družbi?
7. Kako staranje prebivalstva vpliva na vas?
8. Kako menite, da staranje prebivalstva vpliva na vaše zaposlitvene možnosti oziroma na zaposlitvene možnosti mladih?
9. Kako menite, da staranje prebivalstva vpliva na prihodnost mladih? (Na primer na sistem socialne varnosti, kot so pokojninski skladi, in kakšne posledice menite, da bo to imelo za vas?)
10. Ali menite, da se mladi soočamo s povečanimi finančnimi bremenimi zaradi podaljševanja življenjske dobe? (Na primer za potrebe po zagotavljanju dolgotrajne oskrbe starejšim.)

3.del: IZZIVI MLADIH V STARAJOČI SE DRUŽBI

11. S katerimi izzivi se po vašem mnenju soočamo mladi v okviru starajoče se družbe?

4.del: PREDLOGI ZA IZBOLJŠAVE

12. Kako bi lahko omenjene probleme po vašem mnenju izboljšali? Kaj lahko naredijo mladi in kaj drugi?

Priloga 2: Transkripcije intervjujev

Intervju 1: Intervjuvanec T. A.

Koliko ste stari?

Star sem 22 let.

Kakšen je vaš trenutni status? Ali ste zaposleni, brezposelni, opravljate študentsko delo, kaj drugega?

Sem zaposlen v manjšem družinskem podjetju.

Kakšne so vaše pretekle delovne izkušnje?

Preteklih delovnih izkušenj nimam, saj je to moja prva zaposlitev.

Ali ste kdaj poskusili najti delo kje drugje in če, ali vam je to predstavljalo kakšen izziv?

Ne, nikoli nisem iskal dela izven družinskega podjetja, zato mi iskanje zaposlitve ni predstavljalo nobenega izziva.

Kakšne so po vašem mnenju prednosti in slabosti mladih ter kakšne so prednosti in slabosti starih v delovnem okolju?

Prednosti mladih so, da so načeloma v boljšem zdravstvenem stanju in posledično tudi manjkrat koristijo bolniško odsotnost. Prav tako so mladi fizično močnejši in podobno. Slabosti mladih pa vidim v tem, da imajo le-ti po navadi mlajše otroke in so nato zaradi njih odsotni. Prednosti starejših pa so njihove izkušnje, ki jih majo običajno več kot mladi, saj so dlje časa na svojem delovnem mestu. Slabosti starejši pa so predvsem to, da so šibkejši in bolj podvrženi raznim boleznim, zaradi katerih bolj pogosto koristijo bolniško odsotnost.

Po statističnih podatkih Republike Slovenije se slovensko prebivalstvo stara. Za lažjo predstavo, leta 2010 je bila povprečna starost Slovencev 41 let, medtem ko je danes, leta 2023, povprečna starost Slovencev 44 let. Zato me zanima, ali vi zaznavate in če, kako zaznavate staranje prebivalstva v družbi?

O staranju prebivalstva sem nekaj slišal v različnih medijih, vendar sam temu nisem namenil posebne pozornosti.

Omenili ste, da imate doma družinsko podjetje in da v njem tudi že delate, zato me zanima, kakšna je starostna struktura zaposlenih v vašem podjetju? Bi rekli, da prevladujejo mladi ali stari?

V podjetju nekoliko prevladujejo starejši. Najmlajši delavec sem jaz in sem star 22 let, najstarejši pa je star 53 let. Večina pa se giba med 40 in 50 let.

Torej bi lahko rekli, da staranje prebivalstva zaznavate tudi v vašem podjetju?

Da, lahko bi tako rekli.

Kako menite, da staranje prebivalstva vpliva na vaše zaposlitvene možnosti oziroma na zaposlitvene možnosti mladih?

Jaz mislim, da imajo mladi še vedno zelo veliko možnosti za zaposlitve, vendar pa starejši zasedajo določena delovna mesta, ki si jih mladi morda želijo, pa jih zaradi pomanjkanja izkušenj ne morejo dobiti.

Kako pa na to gledate v vašem podjetju? Glede na to, da so zaposleni bolj starejši delavci.

Mlad delavec pri nas zagotovo ne bi imel težav z zaposlitvijo. Čeprav običajno nimajo izkušenj, še posebej v naši panogi, pa se sčasoma da vse naučiti. Je pa res, da je delavec, ki že ima izkušnje, bolj zaželen in to po navadi ni študent oziroma mlada oseba.

Kako menite, da staranje prebivalstva vpliva na prihodnost mladih?

Z vidika zaposlitve oziroma brezposelnosti med mladimi jaz menim, da mlade ne čaka slaba prihodnost, saj je trenutno ogromno denarnih pomoči, s katerimi država skrbi za mlade. Menim, da se čez čas to ne bo spremenilo in bo tako tudi v prihodnosti. Z vidika raznih pokojninskih skladov pa menim, da bo vedno več zadolževanja s strani države, zato je vprašljivo, kaj nas čaka čez nekaj let. Ali sploh še bodo pokojnine in koliko časa bo potrebno delati. Lahko se zgodi, da bomo morali že mi odplačevati prej omenjene dolgove in zaradi tega morda sploh ne bomo imeli priložnosti, da se upokojimo. Je pa po mojem mnenju dejstvo, da bomo morali poskrbeti sami zase. Mladi, ki smo sedaj mladi, ne bomo smeli biti odvisni od pokojnine, saj je ta po mojem mnenju zelo vprašljiva.

S katerimi izzivi se po vašem mnenju soočamo mladi v okviru starajoče se družbe?

Eden do izzivov, s katerim se še bomo soočali mladi, so ravno pokojninski skladi, v katerih je vedno manj denarja in vedno več zadolževanja. Naslednji izziv je pri zaposlovanju mladih, kjer je velik izziv pomanjkanje izkušenj, zaradi česar se težje zaposlijo, saj nekateri delodajalci raje vzamejo nekoga z več izkušnjami, kljub temu da so ti delavci nekoliko starejši.

Ali menite, da se mladi soočamo s povečanimi finančnimi bremenami zaradi podaljševanja življenjske dobe?

Vsekakor menim, da veliko finančnih bremen že stoji in še bo stalo na mladih predvsem v prihodnosti. To pa zaradi tega, ker je v državi vedno več zadolževanja in vedno manj financ za pokojninska sredstva, vse to pa stoji na mladih oziroma to pomeni, da bomo morali v prihodnosti mladi z delom oskrbovati naprej starejše generacije kot tudi sami sebe.

Kako pa menite, da bi lahko omenjene probleme po vašem mnenju izboljšali? Kaj lahko naredijo mladi in kaj drugi?

Mladi so po mojem mnenju čedalje bolj izbirčni pri iskanju zaposlitve. Zato bi mladi lahko v prvi vrsti poiskali delovno mesto, četudi ni točno to, kar si želijo, z namenom, da si pridobijo izkušnje, istočasno pa niso brezposelni. Na ta način bi torej lahko zmanjšali brezposelnost med mladimi in povečali delovno aktivno prebivalstvo ter istočasno pridobivali izkušnje, kar bi jih v prihodnje naredilo bolj privlačne pri iskanju željene zaposlitve. Drugi oziroma država pa bi po mojem mnenju morala zmanjšati denarne pomoči oziroma uvesti sistem za težje pridobivanje le-teh, saj po mojem mnenju nekateri to izkoriščajo in se zaradi tega ne zaposlijo oziroma zaposlitve sploh ne iščejo.

Intervju 2: Intervjuvanec P. B.

Koliko ste stari?

22 let.

Kakšen je vaš trenutni status? Ali ste zaposleni, brezposelni, opravljate študentsko delo, kaj drugega?

Sem študentka in zraven opravljam študentsko delo kot pomočnica v vrtcu.

Kakšne so vaše pretekle delovne izkušnje?

To je moja prva zaposlitev.

Ali vam je iskanje zaposlitve kadarkoli predstavljalo izziv?

Ne, v mojem primeru iščejo študente, saj je veliko pomanjkanje kadra.

Kakšne so po vašem mnenju prednosti in slabosti mladih ter kakšne so prednosti in slabosti starih v delovnem okolju?

Po mojem mnenju starejši lažje najdejo zaposlitev zaradi svojih predhodnih izkušenj. Je pa slabost starejših, da so pogosto zavrjeni za delo zaradi tega, ker jih delodajalci vidijo kot nekoga, ki bo pogosteje potreboval bolniško odsotnost in tudi hitreje šel v pokoj. Slabost mladih pa je predvsem v pomanjkanju izkušenj. Prednost mladih pri izbiri delodajalca pa je v tem, da bodo najverjetneje dlje časa delali in so tudi dlje časa na delovnem mestu.

Po statističnih podatkih Republike Slovenije se slovensko prebivalstvo stara. Za lažjo predstavo, leta 2010 je bila povprečna starost Slovenca 41 let, med tem ko je danes, leta 2023, povprečna starost Slovenca 44 let. Zato me zanima, ali vi zaznavate in če, kako zaznavate staranje prebivalstva v družbi?

Opažam veliko starejših ljudi, ki še vedno opravljajo svoje delo. Na primer v službi sem opazila veliko starejših vzgojiteljic. Prav tako so tudi v službi moje mame na novo zaposlili osebe, starejše od 50 let. Tudi v medijih in na primer v vodstvu države (torej razni politiki) lahko opazimo samo starejše osebe. Zato bi rekla, da se vidi, da starejša populacija prevladuje.

Omenili ste vaše sodelavce, pa me zanimala, če slučajno veste, kakšna je starostna struktura zaposlenih?

Zaposlenih je precej študentov, ker, kot sem omenila, jih potrebujejo. Vendar študentje delamo, kadar nas potrebujejo, torej ne vedno. V času, ko jaz delam tukaj, bi lahko rekla, da so zaposleni razdeljeni približno na polovico, torej pol mladih in pol starih.

Kako pa staranje prebivalstva vpliva na vas?

Opažam vedno več starejših v družbi. Na primer, ko pridem na avtobus in je ta poln starejših oseb, ki imajo med drugim zastoj avtobusne krata. Velikokrat se zato tudi zgodi, da odvzamejo mesto mlajšim, ki pa na primer odhajamo v šole oziroma na fakultete. Vendar pa razen omenjenega ne bi rekla, da bi staranje prebivalstva posebej vplivalo name, bo pa skoraj zagotovo v prihodnosti.

Ali menite, da staranje prebivalstva vpliva na vaše zaposlitvene možnosti?

Da, menim, da staranje prebivalstva lahko vpliva na mlade, saj lahko to povzroči manj delovnih mest. Manj delovnih mest pa je zaradi tega, ker jih zasedajo starejši, tudi tisti, ki bi že morali v pokoj, pa ne gredo. Po drugi strani pa v določenih panogah danes precej primanjkuje kadra in v tem primeru niso ogrožene zaposlitvene možnosti mladih, saj so ti še bolj zaželeni.

Kako menite, da staranje prebivalstva vpliva na prihodnost mladih?

Mladi bomo v prihodnost najverjetneje morali delati precej dolgo oziroma dlje, kot pa delajo ljudje danes. To pa zato, ker je denarja v pokojninskih blagajnah vedno manj in bo posledično potrebno delati vedno dlje. Menim tudi, da obstaja verjetnost, da mladi danes sploh ne bomo dočakali pokoja ali pa bo ta res pozno v življenju. Posledično je tudi vprašljivo, kako visoka sploh bo naša pokojnina, saj že danes vemo, da je le-ta precej skromna za nekatere.

S katerimi izzivi se po vašem mnenju soočamo mladi v okviru starajoče se družbe?

Mladi se soočamo z izzivi, kot so recimo, da težje pridemo do zaposlitve, saj veliko delovnih mest zasedajo starejše osebe. Še eden od izzivov je, da bomo morali mladi delati precej dlje, kot delajo ljudje danes, saj je starejših vedno več, z njimi pa je treba pokriti vedno več pokojnin. Še eden od izzivov nas mladih pa je tudi, kako bomo poskrbeli sami zase, saj je finančna varnost v prihodnosti nekoliko vprašljiva in obstaja verjetnost, da sami ne bomo deležni pokojnin.

Omenili ste tudi nekatere finančne izzive, pa me zanima, ali menite, da se mladi soočamo s povečanimi finančnimi bremenami zaradi podaljšanja življenjske dobe?

Zdi se mi, da mladi imajo večja finančna bremena, saj morajo preživljati tako sebe kot kasneje tudi starejše ljudi. Mladi bomo morali poskrbeti za starejše tudi v smislu oskrbe, na primer za svoje starše in hkrati za sebe, kar pa lahko predstavlja veliko finančno breme. Jaz osebno pa zaenkrat tega še ne občutim, kar pa verjamem, da se bo spremenilo ob redni zaposlitvi.

Kako pa menite, da bi lahko omenjene probleme po vašem mnenju izboljšali? Kaj lahko naredijo mladi in kaj drugi?

Te težave bi lahko rešili s tem, da bi država več denarnih sredstev namenila za boljše pogoje starejšim. Prav tako bi se na ta način več ljudi lahko upokojilo in tako bi se več delovnih mest odprlo za mlade. Starejši pa bi lahko pomagali tako, da bi bili bolj uvidevni do mladih, kar se predvsem navezuje na razne javne prevoze in podobno.

Intervju 3: Intervjuvanec M. K.

Koliko ste stari?

Stara sem 21 let.

Kakšen je vaš trenutni status? Ali ste zaposleni, brezposelni, opravljate študentsko delo, kaj drugega?

Sem študentka in obenem opravljam poletno študentsko delo v lokalni na črpalki OMW. Skozi leto pa delam tudi kot trenerka mlajših športnikov.

Kakšne so vaše pretekle delovne izkušnje?

Od 16 leta delam predvsem v strežbi, poleg tega pa delam tudi kot trener odbojke za mlajše.

Ali vam je iskanje zaposlitve kadarkoli predstavljalo izziv?

Ne, pri iskanju zaposlitve so mi pogosto pomagale veze in poznanstva ali pa so delodajalci sami iskali zaposlitev. Pomagala pa sem si tudi s študentskim servisom.

Ali menite, da bi bile brez omenjenih vez in poznanstev vaše možnosti za pridobitev dela enake?

Menim, da bi bile moje možnosti enake, šlo je na primer za delo v strežbi, kjer že imam izkušnje in je to najbolj zaželeno lastnost, ki jo iščejo delodajalci.

Torej menite, da so izkušnje odločitven faktor pri tem, ali boš sprejet na delovno mesto ali ne?

Odkvisno, za kakšno delovno mesto gre. V strežbi je to zagotovo ena prednost več. Za kakšna druga dela, kjer se da stvari relativno hitro naučiti, pa menim, da to ni odločitveni faktor.

Kakšne so po vašem mnenju prednosti in slabosti mladih ter kakšne so prednosti in slabosti starih v delovnem okolju?

Največje prednosti mladih so predvsem v okviru informacijske tehnologije, saj so načeloma mladi bolj veščji v tem kot pa starejši. Prav tako so mladi bolj pripravljeni sprejemati nove izzive in se nenehno izobraževati. Mladi imajo običajno tudi več svežega znanja, ker prihajajo s fakultet oziroma raznih izobraževanj. Slabost mladih predvsem za delodajalce pa je konstantno iskanje sprememb in s tem tudi iskanje novih delovnih mest. Prednosti starejšega prebivalstva pa so predvsem njihove delovne izkušnje in navade. Posledično so starejši tudi bolj predani in lojalni podjetju, v katerem delajo. Prav tako za starejše običajno velja, da ne menjavajo pogosto svojega delovnega mesta in običajno opravljajo svoje delo do upokojitve. Pri slabostih starejših pa bi izpostavila predvsem to, da se večinoma niso pripravljene naučiti novih stvari oziroma stopiti v korak s časom, še posebej na področju informacijske tehnologije, kjer običajno niso precej veščji. Na primer v lokalu, kjer sem bila zaposlena, smo delali z dlančniki, preko katerih zabeležiš posamezno naročilo. Starejša sodelavka pa se na omenjene dlančnike ni želela navaditi oziroma se naučiti, kako se uporabljajo, saj enostavno ni bila pripravljena sprejeti takšnega izziva. Menim pa, da delodajalci običajno iščejo nekoga, ki je na sredini, torej mlado osebo, ki ima sveže znanje, in hkrati nekoga z izkušnjami.

Po statističnih podatkih Republike Slovenije se slovensko prebivalstvo stara. Za lažjo predstavo, leta 2010 je bila povprečna starost Slovenca 41 let, med tem ko je danes, leta 2023, povprečna starost Slovenca 44 let. Zato me zanima, ali vi zaznavate in če, kako zaznavate staranje prebivalstva v družbi?

Jaz osebno staranja prebivalstva v družbi ne zaznavam, niti se s to temo nisem preveč ukvarjala, zato tudi tega nisem opazila.

Kaj pa v medijih ali pa v vsakdanjem življenju, ali tudi tam še niste zasledili omenjene problematike?

Da, če pomislim na vsak dan, res morda opazim več starejših na avtobusih, predvsem v času, ko se odpravljam v šolo. Prav tako sem tudi v medijih že zasledila predvsem težave s pomanjkanjem prostora v domovih za ostarele.

Kako pa staranje prebivalstva vpliva na vas?

Ne bi rekla, da to kakorkoli vpliva neposredno name, saj se o tem tudi doma ne pogovarjamo in se s tem niti ne obremenjujem.

Ali menite, da staranje prebivalstva vpliva na vaše zaposlitvene možnosti?

Kar se tiče moje trenutne zaposlitve, to name ne vpliva pretirano, ker tudi sama iščem takšna dela, kjer iščejo konkretno študente oziroma mlajšo delovno silo. Menim pa, da bi se v prihodnosti to lahko spremenilo, saj študiram na fakulteti za šport, konkretno športno vzgojo, in je v mojem poklicu težje najti službo. Običajno so na tem delovnem mestu zaposleni starejši in je njihovo mesto »zabetonirano«, dokler se ne upokojijo. Zaradi tega je tudi težje dobiti zaposlitev, razen če imaš veze in poznanstva.

Kako menite, da staranje prebivalstva vpliva na prihodnost mladih?

Zdi se mi, da bo za mlade vedno težje pridobiti zaposlitev. Predvsem zato, ker že danes starejši pogosto svoje delo še podaljšujejo in s tem odvzemajo mesta mladim delavcem. Naslednji problem menim, da bo podaljševanje obvezne delovne dobe. Že v šoli smo govorili o tem, da najverjetneje že naša generacija ne bo imela omejitve pri delovni dobi in bomo delo opravljali do konca življenja. Lahko se tudi zgodi, da v prihodnosti ne bo več denarja za pokojnine. Hkrati pa bo najverjetneje potrebno poskrbeti tudi za naše starše in kombinacija tega, da bomo morali skrbeti za nekoga drugega in sami zase, mi predstavlja precejšnjo skrb. Kot sem že omenila, bo tudi vedno manj prostora v domovih za ostarele, kar za družbo v prihodnosti prinaša velik problem, posledično pa bodo domovi tudi vedno dražji.

S katerimi izzivi se torej po vašem mnenju soočamo mladi v okviru starajoče se družbe?

Poleg že prej omenjenih izzivov bi dodala še konfliktnost med mnenji starejših in mlajših generacij. Na primer bonton na avtobusih je, da se starejšim odstopi sedež, kar zame ni nikakršen problem. Se mi pa ne zdi pošteno, da na polnem avtobusu starejša oseba potem sede na en sedež in na sedež zraven sebe odloži svojo torbo, namesto da bi lahko tam sedel še kdo drug. Enaka težava se po mojem mnenju dogaja tudi na delovnih mestih. Zdi se mi, da pogosto pride do konfliktov oziroma različnih mnenj, če znotraj iste skupine delajo ljudje različnih generacij. Še eden od izzivov, še posebej v mojem primeru, je tudi iskanje zaposlitev, ker, kot sem že omenila, na mojem željenem delovnem mestu ni veliko fluktuacije

in se zaposleni ne menjavajo pogosto. Naslednji izziv je, kakšna bo delovna doba v prihodnosti in s tem v povezavi, ali bomo dočakali upokojitev, saj se že danes starostna meja za upokojitev čedalje bolj viša.

Ali menite, da se mladi soočamo s povečanimi finančnimi bremenami zaradi podaljševanja življenjske dobe?

Meni se trenutno finančno breme ne zdi posebej pomembno oziroma ga sama ne zaznam v tolikšni meri, da bi se s tem obremenjevala, saj trenutno še živim doma. Zavedam pa se, da se to v prihodnosti lahko hitro obrne, še posebej, če se zgodi, da bom nekaj časa brezposelna. Danes predvsem s finančnega vidika res ni najlažje poskrbeti sam zase, še posebej z vidika mladih. Če pomislim na prihodnost oziroma na čas, ko bomo mi starejši, pa je eden od finančnih bremen tudi velikost pokojnine. Vprašljivo je, kako velika bo pokojnina oziroma ali bo sploh možno preživeti samo z njo. Poleg tega pa je vprašanje tudi, ali si bomo lahko mi sami na stara leta potem privoščili dom za ostarele in oskrbo, ki jo bomo potrebovali.

Kako bi lahko omenjene probleme po vašem mnenju izboljšali? Kaj lahko naredijo mladi in kaj drugi?

Po mojem mnenju je prvi korak k izboljšanju situacije predvsem to, da se mladi začnemo zavedati tega problema in hkrati tudi omenjenih izzivov. Zdi se mi namreč, tudi na podlagi same sebe, da se mladi tega ne zavedamo, in če bomo začeli aktivno pristopati k temu, lahko tudi situacijo obrnemo na boljše. Mladi bi morda morali tudi bolj stremeti k temu, da dajemo delodajalcem večji občutek lojalnosti, in jim dati občutek, da bomo v podjetju ostali dlje časa, ne samo kratkoročno. Menim, da bi si s tem posredno lahko odprli možnosti za zaposlitve, saj bi na ta način spremenili njihov pogled na mlade delavce. V podjetjih bi lahko na primer začeli uvajati različne delavnice, kjer bi povezovali mlajše in starejše generacije ter na ta način poskušali najti skupen jezik. Prav tako bi s tem lahko starejši prenašali svoja znanja in izkušnje mladim, na drugi strani pa bi mladi lahko starejšim pomagali osvojiti znanja o informacijski tehnologiji.

Intervju 4: Intervjuvanec L. B.

Koliko ste stari?

Stara sem 23 let.

Kakšen je vaš trenutni status? Ali ste zaposleni, brezposelni, opravljate študentsko delo, kaj drugega?

Opravljam študentsko delo.

Kakšne so vaše pretekle delovne izkušnje?

Po končani srednji šoli sem najprej delala na bazenu kot prodajalka vstopnic za bazen. Potem sem za 1 leto in pol odšla v London in tam delala kot varuška. Lansko poletje sem prodajala vstopnice za otroški napihljivi grad. Trenutno pa delam kot prodajalka v trgovinici v nakupovalnem centru.

Ali vam je iskanje zaposlitve kadarkoli predstavljalo izziv?

Da, iskanje zaposlitve mi je predstavljalo izziv z vidika, da vem, kaj želim in kaj ne želim delati. Želim opravljati takšno delo, kjer bi imela čim manj stika z ljudmi, čeprav so moja pretekla dela vsa imela ravno to. Drugače pa mi je pri iskanju dela pomembna tudi urna postavka. Prav tako mi je pomembno, da je delo prilagodljivo, torej da hitro lahko najdem menjavo, in da je delo izmensko. Izmensko delo posebej zaradi tega, ker 8-urno delo v pisarni ni delo zame.

Kaj pa izziv z vidika, da zaposlitve niste mogli dobiti? Na primer, da ste se na delo prijavi, pa niste dobili odgovora ali pa za delo niste bili izbrani.

Da, v začetku leta, predno sem začela z delom v trgovinici, sem poslala kar nekaj sporočil in e-mailov, pa nisem prejela nobenega odgovora. Se mi pa nikoli ni zgodilo, da bi prišla na razgovor in me nato ne bi sprejeli.

Kakšne so po vašem mnenju prednosti in slabosti mladih ter kakšne so prednosti in slabosti starih v delovnem okolju?

Kot prednost mladih na trgu dela bi izpostavila predvsem poznavanje socialnih omrežij. To je prednost, saj v današnjem času vse poteka na socialnih omrežjih. Na drugi strani bi to izpostavila kot slabost starejše generacije, ker se je v njihovih časih tehnologija še uvajala, danes pa je zanje vse skupaj težje tudi zaradi raznih zdravstvenih ovir, kot so slabši vid in podobno. Prednost starejših pa so njihove izkušnje, ki jih nabirajo na svojem delovnem mestu že toliko let. Med tem ko je slabost pri mladih ravno to, da izkušenj nimajo toliko. Razlog za to je, da šele prihajajo na trg dela, iskalci delavcev pa večinoma nekaj izkušenj že pričakujejo.

Po statističnih podatkih Republike Slovenije se slovensko prebivalstvo stara. Za lažjo predstavo, leta 2010 je bila povprečna starost Slovenca 41 let, med tem ko je danes, leta 2023, povprečna starost Slovenca 44 let. Zato me zanima, ali vi zaznavate in če, kako zaznavate staranje prebivalstva v družbi?

Jaz to opazim, in sicer, če pogledam, je bilo v starejših časih normalno, da so se ljudje pri 18 letih poročili in imeli otroke. To je tudi pomenilo, da so bile generacije mlajše. Danes pa je zelo velik pritisk na službah oziroma delu in plačah, zaradi česar ima večina žensk otroke po 30 letu. Seveda se najdejo tudi izjeme, vendar pri večini je tako, da si morda sploh ne

morajo privoščiti otroka pred 30 letom starosti. Posledično je tudi število otrok v družini precej manjše danes, kot pa je bilo včasih.

Kako pa staranje prebivalstva vpliva na vas?

Zdi se mi, da smo mladi danes konstantno pod pritiskom, da moramo končati šolo s čim višjo izobrazbo, za tem imeti čim boljšo kariero. In s tem, ko se fokusiramo na šolo pa nato kariero, enostavno premalo časa ostane za osebne potrebe, kot so ustvarjanje družine. Zaradi tega avtomatsko ustvarjanje družine pride na vrsto po 30 letu starosti. Tudi jaz osebno se počutim pod pritiskom, da moram pred 30 letom imeti otroka in se poročiti, hkrati pa še zaključiti šolo in ustvariti kariero. Kot sem že rekla, pa imam sama 23 let, pa sem trenutno še vedno v šoli. Iz tega vidika bi rekla, da staranje prebivalstva vpliva name ravno zaradi tega pritiska, da grem ravno v nasprotno smer s temi trendi, ki pa so danes veliko težje dosegljivi, kot so bili včasih.

Omenili ste tudi kariero. Ali menite, da staranje prebivalstva vpliva na vaše zaposlitvene možnosti?

Menim, da staranje prebivalstva vpliva na moje zaposlitvene možnosti predvsem zato, ker imajo starejši več izkušenj kot pa recimo mi mladi. Oziroma menim, da vpliva in ne vpliva, predvsem zaenkrat menim, da to še vpliva na moje zaposlitvene možnosti, vendar čez nekaj let morda to ne bo več tako vplivalo. Dela se skozi leta precej spreminjajo in tudi delodajalci različne ljudi iščejo, kot na primer ta trend s socialnimi omrežji. Pri tem pa bi lahko imeli mladi več znanja in posledično tudi večjo prednost pri iskanju zaposlitve. Vendar pa zaenkrat menim, da imajo še vedno izkušnje in posledično starejši največjo prednost.

Kako menite, da staranje prebivalstva vpliva na prihodnost mladih?

Glede nato, da se prebivalstvo stara in že danes lahko vidimo, da se posledično tudi delovna doba čedalje bolj viša. Sicer ne vem, do katerega leta mora delati zdajšnja generacija, vendar verjamem, da bomo mi morali še precej dlje. Poleg tega se trenutno vse draži, na trgu velja visoka inflacija in čeprav poskušajo potem dvigovati tudi pokojnine, bo še vedno potrebne več delovne sile, saj bo v prihodnosti verjetno potrebnih še več delavno aktivnih ljudi za eno pokojnino. Poleg tega se mladi danes v precej velikem številu odseljujejo drugam, zato je vprašanje, kakšno bo stanje v prihodnosti.

S katerimi izzivi se torej po vašem mnenju soočamo mladi v okviru starajoče se družbe?

Kot sem prej omenila, vedno višja delovna doba, ki nas po vsej verjetnosti čaka. Eden od izzivov je tudi pomanjkanje delovnih izkušenj mladih, zaradi katerih ne dobijo zaposlitve in posledično se zato mladi tudi izseljujejo in iščejo boljši standard življenja in večje plače, saj danes mlade vodi predvsem denar. Problem izseljevanja mladih pa je tudi v tem, da se zaradi tega potem družba na tem delu še bolj stara. Zaradi tega bo potem še težje poskrbeti za

starejše z vidika pokojnin, saj mlada delovna sila odhaja drugam in je tudi denarja za pokojnine manj.

Ko govoriva o denarju za pokojnine, ali menite, da bomo mi imeli pokojnino in če, ali bo ta dovolj velika za pokrivanje osnovnih potreb?

Če sem iskrena, se nikoli nisem s tem ukvarja, ker je to vprašanje za toliko let naprej in vprašanje, kaj bo takrat. Če pa sedaj pomislim, menim, da pokojnina bo, vendar pa hkrati tudi menim, da ne bo ravno dobra oziroma velika. Seveda pa je to odvisno tudi od tega, kakšno službo bom imela. Če bi skozi leta recimo uspela in imela dobro službo, menim, da bo avtomatsko tudi pokojnina boljša. Zato se mi zdi, da si tudi mladi prizadevamo dobiti čim boljšo službo in ustvariti kariero, saj ne vemo, kaj bo, ko bomo starejši, in bi na ta način nekako poskrbeli zase s finančnega vidika.

Kako bi lahko omenjene probleme po vašem mnenju izboljšali? Kaj lahko naredijo mladi in kaj drugi?

Po mojem mnenju bi lahko bilo več projektov, kot je Štartaj Slovenija, in tekmovanj, kamor bi mladi lahko prišli s svojimi idejami in jim na ta način omogočili, da bi ustvarjali svoja podjetja. Pri tem bi lahko tudi država pomagala z različnimi finančnimi pomočmi in subvencijami. Na ta način bi se tudi ustvarile nove možnosti za zaposlitve. Na ta način bi mlade lažje zadržali doma, odprle bi se nove možnosti za zaposlitve, hkrati pa bi mladi lahko razvijali svoje kariere in si ustvarili nek prihodek, ki bi jim olajšal tudi starejše obdobje v življenju.

Kako menite, da bi se mladi lahko aktivno vključili in prispevali k reševanju izzivov, povezanih s staranjem prebivalstva?

Najprej se mi zdi, da je problem, ker se mladi sploh ne zavedamo, da ta problem obstaja in kako relevanten je posebej za nas. Mladi se v to sploh ne poglobljamo, tudi jaz osebno se s tem ne ukvarjam in tudi če kje po kakšnih medijih slišim kaj o staranju prebivalstva, temu ne dajem posebne pozornosti. Tako, da bi morda morali začeti s tem, da se o tem bolj osveščamo ter da bi se o tem več pogovarjali ali pa da bi nam nekdo to bolj podrobno predstavil. Druga rešitev pa je enostavno, da bi imeli več otrok in tako dvigovali povprečje mladih. Po mojem mnenju bi morali imeti 3 otroke na družino, če bi želeli reševati težavo. En otrok je premalo, dva otroka se v statistiki pokrijeta s svojimi starši, trije pa bi potem dvigovali število mladih v primerjavi s številom starejših. Je pa več otrok povezano tudi z večjimi stroški.

Intervju 5: Intervjuvanec K. B.

Koliko ste stari?

Stara sem 23 let.

Kakšen je vaš trenutni status? Ali ste zaposleni, brezposelni, opravljate študentsko delo, kaj drugega?

Delam preko študentskega servisa.

Kakšne so vaše pretekle delovne izkušnje?

Delala sem kot prodajalka oziroma svetovalka na oddelku v Emporiumu, kot animatorka na otroških rojstnodnevnih zabavah na Bowling Spidru, v trgovini Alenka, kjer še vedno delam kot prodajalka, in v trgovini Pepco prav tako kot prodajalka.

Ali vam je iskanje zaposlitve kadarkoli predstavljalo izziv?

Da, sprva, ko sem bila še mladoletna, mi je oviro predstavljala starost, saj je za nekatera dela potrebna polnoletnost. Zgodilo pa se je tudi, da sem po e-mailu poslala prošnjo in nanjo nisem dobila nobenega odgovora. Razen tega pa nisem imela nobenih drugih izzivov pri iskanju zaposlitve.

Kakšne so po vašem mnenju prednosti in slabosti mladih ter kakšne so prednosti in slabosti starih v delovnem okolju?

Zdi se mi, da je tukaj precej odvisno od tega, za katero panogo gre. Načeloma pa so prednosti pri starejših njihove izkušnje, še posebej če isto delo opravljajo že dlje časa. Slabost pri starejših je, če imajo že družino in otroke, saj jih to dela manj fleksibilne. Na drugi strani je ravno fleksibilnost ena od prednosti mladih. Poleg tega imajo mladi običajno več časa in prinašajo bolj sveže znanje, saj prihajajo iz šol. Pri tem je seveda odvisno, ali gre za delo, za katerega so se tudi izobraževali. Slabost mladih pa je predvsem pomanjkanje izkušenj, saj morajo določena znanja še pridobiti z delom in prakso.

Ali morda menite, da tudi vi kdaj niste bili sprejeti za določeno delo, ker vam je primanjkovalo izkušenj?

Da, se mi je že zgodilo, da sem poslala prošnjo za delo v strežbi v nekem bolj znanem lokalu, kjer so zahtevali izkušnje oziroma predhodno znanje, ki ga jaz nisem imela, in zaradi tega tudi nisem dobila dela.

Po statističnih podatkih Republike Slovenije se slovensko prebivalstvo stara. Za lažjo predstavbo, leta 2010 je bila povprečna starost Slovencev 41 let, medtem ko je danes, leta 2023, povprečna starost Slovencev 44 let. Zato me zanima, ali vi zaznavate in če, kako zaznavate staranje prebivalstva v družbi?

V vsakdanjem življenju ne bi ravno rekla, da opažam staranje prebivalstva, sem pa že večkrat zasledila kakšne izjave, da se pri nas prebivalstvo stara. Če pomislim, kje bi jaz osebno lahko to opazila, je morda pri volitvah. Stereotipno namreč velja, da naj bi bilo starejše prebivalstvo bolj desno usmerjeno oziroma konzervativno. In ravno takšna je bila

pri nas vlada do zadnjih volitev, ko pa je zmagala ravno nasprotna stran. Kar pa je tudi zelo pogosto, da se oblast menja iz ene skrajnosti v drugo.

Kako pa staranje prebivalstva vpliva na vas?

Verjetno bi na podoben način lahko odgovorila tudi tukaj. Volitev se lahko udeležijo vsi polnoletni državljani, kjer podajamo svoje odločitve in mnenja. V tem primeru pa to pomeni, da mladi nimamo tako velikega glasu, če je prebivalstvo vedno starejše.

Kako pa bi staranje prebivalstva lahko vplivalo na vaše zaposlitvene možnosti, če vpliva?

Ja, vsekakor menim, da vpliva. Zopet je to odvisno od stroke. V nekaterih namreč iščejo predvsem ljudi z izkušnjami in jim to tudi največ pomeni. Spet drugi pa so morda bolj nagnjeni k mladim in k temu, da ponujajo možnosti mladim z bolj svežim znanjem. Konkretno name recimo vpliva bolj negativno, saj študiram jezik (španščino in zgodovino). Razlog za to je v tem, da je kadra dovolj in ne iščejo ravno vsako leto novih delavcev. To torej pomeni, da bodo starejši obdržali svoje delo do pokoja in je zato za mlade precej manj priložnosti za delo.

Kako pa menite, da staranje prebivalstva vpliva na prihodnost mladih?

Tako kot sem že prej omenila, v moji stroki mladi dosti kasneje dobimo prvo redno zaposlitev, zato ker je kadra dovolj in potem starejši zasedajo delovna mesta. Posledično to pomeni, da se bo tudi naša delovna doba vedno bolj višala in bo verjetno zato stanje samo še slabše v smislu, da bomo mi delali še dlje, kot delajo ljudje danes, in enako velja tudi za generacije za nami.

Ali bi rekli, da je ena od skrbi mladih tudi to, kako dolga bo delovna doba in ali bomo mladi danes sploh dočakali pokoj?

Da, daljšanje delovne dobe vsekakor je skrb. Menim pa, da tudi delovne dobe ne moremo daljšati v nedogled že zaradi slabših psihičnih in fizičnih sposobnosti človeka pri določeni starosti. Pravzaprav se pričakovana življenjska doba ne daljša tako hitro, zato menim, da ne bo problem, da ljudje ne bi šli v pokoj, ampak se zna zgoditi, da bi na žalost ljudje delali do smrti in zaradi tega ne bi dočakali upokojitve.

S katerimi izzivi se torej po vašem mnenju soočamo mladi v okviru starajoče se družbe?

Predvsem bi omenila iskanje prve zaposlitve, saj, kot sem že omenila, starejši zasedajo delovna mesta mladim. S tem tudi mladi težje pridobivajo izkušnje, ki pa so za nekatera dela lahko pogoj. Še eden od izzivov se mi zdi tudi uveljavljanje mnenja mladih. Če v družbi prevlada starejše prebivalstvo, posledično tudi njihovo mnenje prevlada nad mnenjem mladih pri sprejemanju odločitev, na primer na volitvah. Na koncu pa je še en izziv delovna doba in z njo upokojitev. Glede na to, da bomo kasneje začeli nabirati izkušnje in tudi

opravljati redno delo, to pomeni, da bomo tudi kasneje prišli v pokoj, če bomo do tega sploh prišli.

Ali menite, da se mladi soočamo s povečanimi finančnimi bremenami zaradi podaljševanja življenjske dobe?

Da, jaz menim, da se soočamo s prevelikimi finančnimi bremenami. Prva stvar, ki mi pade na pamet, je, da bodo že naši starši verjetno živeli dlje, in če nihče ne more skrbeti zanje, jih po navadi namestimo v dom za ostarele, kar je že sedaj precej velika naložba. Druga stvar so pokojnine, ki so že danes precej nizke, zato je vprašanje, kakšne bodo, ko bomo mi prišli do njih. Potem pa je tukaj še problem brezposelnosti med mladimi, predvsem po zaključku šolanja in ko iščemo prvo zaposlitev. Veliko mladih se zato znajde brez zaposlitve, stroški pa še naprej prihajajo. Zaradi vsega tega bi se vsekakor strinjala, da imamo mladi veliko finančnih bremen.

Kako bi lahko omenjene probleme po vašem mnenju izboljšali? Kaj lahko naredijo mladi in kaj drugi?

Največji problem po mojem mnenju je to, da se mladi sploh ne zavedamo oziroma ne razmišljamo toliko o tem, da je vse to dejansko težava. Menim, da je to predvsem zato, ker se trenutno še ne rabimo toliko ukvarjati z vsem tem in imamo hkrati veliko drugih stvari. Prav tako se nam zdi bolj pomembno, da zbiramo stvari oziroma službe, ki nas zanimajo. Iz tega nastane potem težava, ki bi jo lahko reševali tako, da bi sami izbrali šole oziroma smeri študija, za katere velja, da je na trgu dela dovolj delovnih mest. Na ta način bi si mladi lahko bolj zagotovili delo po končanem šolanju. Je pa res, da se nam ne zdi smiselno izbirati študija samo zato, da bomo dobili službo, ampak ga izbiramo tudi na podlagi naših interesov in želja. Mladi bi lahko tudi že v času študija začeli opravljati različna dela v svoji stroki in tako že prej začeli nabirati izkušnje ter si s tem olajšali iskanje prve redne zaposlitve. To pa zato, ker se mi zdi, da pogosto tudi sama raje izberem delo, ki je lažje in z njim več zaslužim, kot pa da bi izbrala delo, ki bi mi kasneje prineslo več koristi. Mogoče bi kot problem lahko izpostavila tudi to, da so določena študentska dela premalo plačana in se potem mladi zanje ne odločajo, čeprav so v njihovi stroki. Drugi oziroma država pa bi lahko pripomogla tako, da bi na primer prilagodili število mest za vpis na fakulteto glede na število delovnih mest na trgu dela. Konkretno na naši fakulteti (Filozofska fakulteta) je ogromno prostih mest vsako leto, med tem ko na trgu dela določene smeri nimajo veliko potenciala za zaposlitev oziroma je delovnih mest malo. Med tem ko na primer logopede na trgu dela res iščejo, na fakulteto pa jih sprejmejo 12 na leto. Ti študenti brez težav najdejo zaposlitev po končanem študiju, saj bi jih potrebovali še veliko več in zaradi tega včasih zaposlujejo tudi rahlo drugače izobražen kader, saj ga potrebujejo. Kar se tiče pokojnine, pa bi morda lahko zakonsko uredili, da bi odšli ljudje prej v pokoj in bi na ta način tudi sprostili delovna mesta za mlade. Je pa dejstvo, da bi to za državo predstavljalo velik finančni zalogaj, kar dela to težek cilj, vendar menim, da bi se v tem lahko izboljšali.

Intervju 6: Intervjuvanec K. Č.

Koliko ste stari?

Star sem 22 let.

Kakšen je vaš trenutni status? Ali ste zaposleni, brezposelni, opravljate študentsko delo, kaj drugega?

Trenutno sem še študent in zraven opravljam delo v domačem podjetju.

Kakšne so vaše pretekle delovne izkušnje?

Več ali manj so razna študentska dela, od dela v skladišču do prevažanja razne kuhinjske opreme, delo na blagajni, delo v gradbeništvu, administrativna dela. Zelo raznolika dela v glavnem.

Ali vam je iskanje zaposlitve kadarkoli predstavljalo izziv?

Ne, ne bi rekel. Meni se zdi, da se dokaj dobro znajdem v vsaki situaciji in to so videli tudi tisti, ki so iskali nekoga za zaposliti.

Našteli ste veliko delovnih izkušenj pa me zanima, ali vam je to kdaj predstavljalo izziv predvsem na začetku, ko jih še niste imeli toliko?

Tudi tukaj ne bi rekel, da mi je to prinašalo izziv, zato ker ta tipična študentska dela niso zelo zahtevna in posledično tudi ne potrebuješ toliko izkušenj in se potem na tista dela, kjer recimo potrebuješ 5 let delovnih izkušenj, sploh nisem prijavil. Tako da sem pravzaprav že v naprej naredil neko selekcijo, kaj bi bilo ta trenutek primerno in kaj lahko dobim s svojim znanjem in izkušnjami.

Kakšne so po vašem mnenju prednosti in slabosti mladih ter kakšne so prednosti in slabosti starih v delovnem okolju?

Glede na to, da je trenutno obdobje, ko je veliko pomanjkanje delovne sile, ne bi rekel, da imajo tako stari kot mladi težavo najti zaposlitev. Je pa težava najti primerno zaposlitev. S tem se predvsem nanašam na to, da nekateri danes raje ostanejo doma in živijo na račun socialne pomoči, kot pa da bi našli delo, ki je morda slabše plačano.

Kaj pa enako vprašanje s strani delodajalca, kakšne prednosti oziroma slabosti imajo mladi in kakšne starejši?

To so potem te čisto klasične lastnosti enih in drugih, kot na primer, da je mlada oseba bolj željna po znanju in učenju, nima pa nekkih izkušenj. Starejša oseba pa lahko rečemo, da je bolj utečena, bolj navajena oziroma ima neke delovne navade. Ampak je pa zato starejša oseba za kakšne novitete bolj zaprta oziroma jih bolj počasi sprejme. Kar je pa v današnjem

času zelo pomembno glede na to, da se stvari vedno hitreje in hitreje odvijajo, prihajajo novi trendi in nove tehnologije, starejšim pa je po mojem mnenju to težje integrirati v svoje življenje in na splošno dohajati vse to.

Po statističnih podatkih Republike Slovenije se slovensko prebivalstvo stara. Za lažjo predstavo, leta 2010 je bila povprečna starost Slovencev 41 let, medtem ko je danes, leta 2023, povprečna starost Slovencev 44 let. Zato me zanima, ali vi zaznavate in če, kako zaznavate staranje prebivalstva v družbi?

Na to nisem ravno pozoren, tako da ne bi rekel, da v vsakdanjem življenju to zaznavam, ker o tem niti ne razmišljam. Sem pa seznanjen s tem problemom, ki ga imajo več ali manj vse razvite države.

Ali menite, da bi to lahko kako vplivalo na vas ali pa da že vpliva?

Jaz ne bi rekel, da to kakorkoli vpliva name, zaradi tega, ker jaz sam nase gledam kot na človeka, ki si sam kroji svojo srečo. Seveda se zavedam, da bodo vedno neke eksternalije in neki zunanji faktorji, vendar se mi zdi, da če je človek vsaj nekoliko sposoben, lahko gre čez vse.

Kako pa menite, da staranje prebivalstva vpliva na celotno generacijo mladih?

V tem primeru pa bi lahko rekel, da ima to nek vpliv. Predvsem zato, ker se mi zdi, da večina mojih vrstnikov nima enakega mišljenja kot jaz. Vedno je lažje krivdo zvaliti na nekoga drugega, kot pa se sam obrniti vase in reči: »V redu, tukaj moram pa sam poskrbeti, da bo tako, kot si želim.« Se mi zdi, da lahko s pravim mišljenjem tudi svoje slabosti spremenimo v prednosti.

Potem verjetno tudi menite, da staranje prebivalstva ne vpliva in ne bo vplivalo na vaše zaposlitvene možnosti?

Ne, nikakor ne vpliva.

Kako pa menite, da staranje prebivalstva vpliva na prihodnost mladih?

Po mojem mnenju je največji problem, da večina ljudi najprej razmišlja o službi, potem o neki redni zaposlitvi in nato upokojitvi. Ta model, ki ga imamo sedaj postavljenega pri nas, na daljši rok po mojem mnenju ne drži vode. Na primer trenutno en zaposleni vzdržuje enega v pokoju. Ko bomo današnji mladi v teh letih, torej šestdesetih ali sedemdesetih, bodo morali biti trije redno zaposleni, da bodo vzdrževali enega, ki bo v pokoju. Zaradi tega menim, da bo to postal velik problem za ljudi, ki računajo na to, da »če bom delal pridno 50 let, bom imel potem lepo življenje v penziji.«

Torej menite, da se lahko zgodi, da današnji mladi ne bomo dočakali upokojitve ali pa jo bomo in bo potem pokojnina prenizka za lepo življenje?

Menim, da bo potrebna neka ogromna reforma oziroma sprememba. Dokazuje se namreč, da sistem, ki ga imamo trenutno, ni vzdržljiv na dolgi rok.

S katerimi izzivi se torej po vašem mnenju soočamo mladi v okviru starajoče se družbe?

Poleg že omenjenih morda še to, da mladi nimajo več tistega pravega glasu v družbi. Če se namreč družba stara in je starejših vedno več, ima potem mlajša generacija vedno manjši glas. To pa pomeni, da bodo vedno starejši ljudje vodili družbo in nakazovali, v katero smer se gre, razen če bi prišlo do kakšne radikalne spremembe.

Ali menite, da se mladi soočamo s povečanimi finančnimi bremenami zaradi podaljševanja življenjske dobe?

Da, jaz sem mnenja, da v večini primerov to drži. Kot primer bi v prvi vrsti izpostavil nakup prve nepremičnine. Kot vemo, je tako kot drugje po svetu tudi pri nas zelo velika draginja, kar se tiče tega in se nahajamo v nekem takem čudnem obdobju. Mi se doma ukvarjamo z nepremičninami in cene drastično dol zagotovo ne bodo šle, temveč samo gor. V primerjavi z našimi starši imajo mladi dosti bolj otežen nakup te prve nepremičnine, bodisi stanovanja ali hiše. Ali pa na primer nakup prvega avta, ki ga danes skoraj vsi vzamejo na lizing. Lizing je danes prisoten skoraj povsod in ni več pogosto, da ima nekdo privarčevan denar in si kupi prvi avto. Lizing pa je v bistvu imetje, brez da je tvoje.

Kako bi lahko vse omenjene probleme po vašem mnenju izboljšali? Kaj lahko naredijo mladi in kaj drugi?

Po mojem mnenju najprej te splošne stvari, kot so demonstracije in protesti, da se najprej usliši glas mladih. Odvisno je tudi od tega, koliko posameznik verjame v »vsak glas šteje«. Jaz osebno se ne oziram preveč na politiko in skupnost, ker verjamem, da je vsak človek svoj, in meni je važno, da so ljudje, ki so meni blizu, v redu. Ampak načeloma predlagam neke demonstracije in posledično poskušati priti na neke položaje, kjer bo glas mladih slišan. S strani države pa, kot je bilo že prej omenjeno, uvesti neko reformo. Jaz sicer nisem ekspert in nimam niti vizije, kakšna bi bila ta reforma. Predlagam morda, da pogledamo države po svetu in se zgledejemo po kakšni državi, ki ima ta sistem boljše urejen, kot ga imamo mi. Na primer tudi Japonska ima zelo staro prebivalstvo, eno izmed najstarejših. Ne vem točno, kakšna je situacija pri njih, vendar so oni, kar se tiče politike in zakonodaje, veliko bolj odprti pri sprejemanju novih stvari. Zato predlagam, da začnemo morda posnemati države, ki gredo v pravo smer. Tako kot sem že rekel, to kar je pri nas, ni vzdržljivo na dolgi rok in slej ko prej bo potrebno nekaj narediti za to.

Ali menite, da bo sistem, kot ga imamo danes, še takšen, ko bomo sami prišli v starejšo generacijo oziroma v pokoj?

Ne, definitivno ne. In kdor meni, da bo, je po mojem mnenju »norec«.

Intervju 7: Intervjuvanec Ž. H.

Koliko ste stari?

24 let.

Kakšen je vaš trenutni status? Ali ste zaposleni, brezposelni, opravljate študentsko delo, kaj drugega?

Opravljam študentsko delo v trgovini Alenka in poleg tega delam še masaže v hiši To-Me.

Kakšne so vaše pretekle delovne izkušnje?

Delala sem na recepciji v fitnessu, v fotostudiu kot fotograf na raznih dogodkih, kot maserka in v trgovinici, v kateri trenutno delam.

Ali vam je iskanje zaposlitve kadarkoli predstavljalo izziv?

Problem je po eni strani predstavljala velika izbira dela, po drugi strani pa je slika nekoliko drugačna, ko to ponudbo pregledaš. Predvsem z vidika, kakšni bodo moji delovni pogoji. Na primer najdem službo, ki se mi zdi v redu in primerna, ampak je pa potem plača za to delo tako nizka, da se enostavno ne splača delati glede na ostalo ponudbo.

Ali se to nanaša zgolj na študentska dela?

Ne, ne samo študentska dela, enako sem opažala tudi pri pregledu rednih zaposlitev.

Kaj pa izzivi, ko ste enkrat poslali prijavo? Ali se je zgodilo, da niste bili sprejeti ali pa kaj podobnega?

Da, tudi to se mi je že zgodilo. Na primer pri študentskih delih se dogajajo razni zapozneli odgovori, ko po enem mesecu dobiš odgovor, da te ne potrebujejo ali pa, da prideš potem na razgovor. Drugače pa službe, ki sem jih imela in jih imam, so bile vse zelo »na hitro«, recimo odgovor v roku enega tedna. Je pa res, da sem, razen te zadnje službe v trgovinici do ostalih prišla preko prijateljev tako, da sploh ni šlo čez nek klasičen proces prijave.

Kakšne so po vašem mnenju prednosti in slabosti mladih ter kakšne so prednosti in slabosti starih v delovnem okolju?

Zdi se mi, da se to precej spreminja. Zdi se mi, da študente in dijake na delovnem mestu ne jemljejo resno v smislu, da nimamo dovolj znanja, in je njihov odnos nekoliko zaničujoč. Po

drugi strani pa vseeno od nas pričakujejo odnos, ki bo še boljši in bolj resen kot pa od redno zaposlenih oseb.

Kako pa bi ocenili prednosti oziroma slabosti mladih in starejših morda z vidika delodajalca? Kako vidite ene in kako druge?

Prednost pri študentih je recimo to, da prihranijo pri raznih dopustih in bolniških odsotnostih, saj jim tega ni potrebno plačati. Hitrejša je tudi menjava oziroma hitreje lahko dobiš novega delavca – študenta. Slabost študentov je morda to, da se je plačilo precej dvignilo in počasi delo študenta plačujejo že skoraj enako kot pa enega redno zaposlenega delavca. Zaradi tega se morda včasih že bolj spleča zaposliti redno zaposleno osebo in lahko vedno računajo na to osebo. Posledica tega je tudi plačilo »na roko«. Je pa na drugi strani res, da če redno zaposlena oseba zboli ali pa kaj podobnega, naenkrat ostaneš brez delavca in potem zopet prav pridejo študenti, ki lahko hitro vskočijo. Lahko pa zopet nastane problem v delovnih urah. Redno zaposleni osebi ponudiš toliko ur, kot jih mora imeti, med tem ko običajno študentje dobijo, kar ostane, kar pa marsikateremu ni dovolj. Tako, da je danes to precej težka odločitev.

Po statističnih podatkih Republike Slovenije se slovensko prebivalstvo stara. Za lažjo predstavo, leta 2010 je bila povprečna starost Slovencev 41 let, med tem ko je danes, leta 2023, povprečna starost Slovencev 44 let. Zato me zanima, ali vi zaznavate in če, kako zaznavate staranje prebivalstva v družbi?

To sem morda najbolj zaznala preko primerov drugih. Predvsem so to sovrstniki, ki imajo izobrazbo za poklice v šolstvu ali pa v službah, kjer vzamejo nekoga in ga imajo zaposlenega do upokojitve. Zdi se mi, da je danes zelo veliko takšnih poklicev, kjer študentje naših generacij enostavno ne vedo, če bodo sploh dobili službo. Razlog za to so tudi vedno daljše delovne dobe. Tako, da bi rekla, da se tukaj to najbolj pozna. Ko imaš na primer profesorja na fakulteti, ki ima že krepko čez 60 let, ampak je še vedno zaželen. Med tem ko je nekdo, ki išče to službo, ne dobi in je ne bo dobil, dokler se ta oseba na upokoji.

Kako pa staranje prebivalstva vpliva na vas?

Prav osebno name ne bi rekla, da bi staranje prebivalstva trenutno vplivalo. Vendar pa zagotovo so neke situacije, kjer to igra močno vlogo. Če bi šla v detajle, je po tem na primer tudi postavljanje vprašanj, kot je »Kam gre državni denar?« in podobno. S podaljševanjem življenjske dobe se tudi vedno več denarja plačuje v sklade za starejše in posledično se potem težje pokriva socialno pomoč za mlade. Je pa tudi res, da vemo, da gre denar morda tudi kam drugam, kamor sploh ne bi potreboval iti. Torej starejša oseba živi dlje zaradi podaljševanja življenjske dobe, zaradi tega dlje dobiva denarno pomoč oziroma pokojnino, do katere je vsekakor upravičena. Ampak zaradi tega pa na drugi strani mlada oseba, ki rabi pomoč, te ne dobi, ker država ne more nameniti sredstev, saj je potrebno pokrivati čedalje več starejših.

Kako menite, da staranje prebivalstva vpliva na vaše zaposlitvene možnosti oziroma na zaposlitvene možnosti mladih?

Pri meni je tako, da sem sama bolj usmerjena v poklic, kot so masaže ali pa bolj športne zadeve, kjer starost lahko precej vpliva na upokojitve in podobno. Torej, če bi bila odločitev med mano in nekom, ki je star 70 let, bi imela zagotovo jaz večjo prednost oziroma bi to pomenilo, da bi najverjetneje 70 let stara oseba odšla v pokoj, jaz pa bi jo nadomestila. Prav tako v teh mojih potencialnih poklicih že tako ali tako ni zaposlenih veliko starejših ljudi. Zato se mi zdi, da name osebno morda ne bo vplivalo, ampak če pa me kdaj v prihodnosti zanese v kakšno drugo smer, pa je vprašanje od same panoge oziroma od delodajalca. Lahko se zgodi, da bo delodajalec cenil lojalnost ter da je nekdo opravljal dobro delo in sigurno si potem ta oseba zasluži opravljati svoje delo do upokojitve. Ampak se mi pa zdi, da so meje delovne dobe postavljene z razlogom in je to tudi primeren čas, da se gre v pokoj. Tako da se mi zdi brez veze, da oseba potem to vleče naprej. Še posebej, če je na voljo 20 novih mladih delavcev, ki to delo res potrebujejo. Če torej povzamem, menim, da v moji panogi ne bo večjih težav, v kakšnih drugih pa zna biti to precejšen problem.

Kako pa menite, da staranje prebivalstva vpliva na prihodnost mladih?

Zelo veliko je govora oziroma štosov o tem, da mi mladi sploh ne bomo doživeli upokojitve. Tako da se jaz poskušam ne preveč sekirati s tem, kaj bo z menoj čez toliko in toliko let. Tudi osebno se ne trudim najti redne zaposlitve čim prej zato, da bi čim prej začela teči moja delovna doba, ker tako ali tako ne vemo, kaj se bo zgodilo v tako dolgem obdobju. Namesto tega se bolj osredotočam na to, da sedaj izkoriščam ta čas, ki ga imam, in možnost študentskega statusa in se bom z ostalimi stvarmi ukvarjala sproti. Obstaja tudi strah, da mi ne bomo imeli pokojnine, tako da razmišljam tudi o tem, da se bom na to pripravljala že tekom redne plače, ki jo bom imela, in sicer tako, da bom vedno dajala nekaj na stran za kasneje.

S katerimi izzivi se torej po vašem mnenju soočamo mladi v okviru starajoče se družbe?

Po mojem mnenju smo pravzaprav mladi in pa starejši v precej podobnem položaju. Če pogledamo študentsko plačo na današnjem trgu, ko je šlo vse drastično gor in je stroškov ogromno, pa potem na drugi strani pokojnino, ki jo imajo starejši, bi rekla, da smo precej na istem. Razen ene razlike, in sicer te, da starejši poleg pokojnine nimajo veliko priložnosti, da bi zraven opravljali še kakšno delo, mladi pa se vseeno še lahko trudimo in stisnemo zobe, pa poizkusimo še kaj narediti. Še eden od izzivov, ki ga recimo naši starši še niso imeli, je nakup hiše ali pa avta. Še naši starši so torej lahko hišo kupili z denarjem, danes pa smo mladi srečni že, če dobimo najemniško stanovanje po normalni najemnini. Problem, ki sem ga zaznala tudi pri svojih sovrstnikih, je tudi ta, da so se recimo zaposlili za minimalno plačo, potem pa jim delodajalci zraven dajejo »dodatke«. Ampak to so dodatki, ki niso nikjer uradno zabeleženi in posledično to pomeni, da tudi če enkrat pridemo do pokojnine, bodo ti ljudje dobivali minimalno vsoto. To pa je seveda posledica tega, da so šli stroški tako

drastično gor in so v to delodajalci včasih pravzaprav prisiljeni. Ravno zaradi tega, če primerjamo starejše danes in nas v prihodnosti, bi lahko rekla, da je bila njihova prihodnost veliko bolj sigurna, kot pa je recimo naša. Na primer tudi razmišljanje, ki je bilo včasih »šola, služba, družina, pokoj«, se je danes precej spremenilo, saj že recimo družina prinaša velik finančni zalogaj in ni samoumevna. Izziv je pa seveda tudi to, kaj se bo zgodilo v prihodnosti glede pokoja in pokojnine. Vendar sama menim, da je popolnoma brez veze, da bi se s tem preveč ukvarjali in obremenjevali. Ljudje potem samo hitimo in iščem službo čim hitreje, de bi čim hitreje dočakali pokoj, vendar pa, če bo res prišlo do tega, da pokojnine ne bo, se meni osebno zdijo to stran vržena leta. Tako, da se sama ne želim preveč obremenjevati s tem in upam, da se tudi ostali mladi ne. Je pa res, da če imaš nekaj, kar lahko daš na stan, daj pa si poskušaj sam priskrbeti nekaj za kasneje.

Ali menite, da se mladi soočamo s povečanimi finančnimi bremenimi zaradi podaljševanja življenjske dobe?

Če se vrnem na nakup prve hiše, bi sicer rekla, da je to danes veliko finančno breme, ampak se je na tem področju veliko zakonov spremenilo in ne vem, če bi rekla, da je potem to posledica staranja prebivalstva. Na primer, tudi če bi želel hišo neki mladi osebi prodati po nižji ceni, moraš to ceno predstaviti tudi MOL-u in potem, če želijo, lahko oni prednostno odkupijo to hišo. Tako, da bi tukaj bolj rekla, da je problem v državi, kjer enostavno ne moremo zadovoljiti določenih »pohlepnih« ljudi, ki želijo samo čim več zaslužiti v vsaki situaciji. Tako da je moje mnenje, da mladi nimamo povečanih finančnih bremen konkretno zaradi staranja prebivalstva. Seveda, če bi pogledala vsak posamezen strošek, bi verjetno našla nekaj finančnih bremen, ki jih povzroča staranje prebivalstva, vendar menim, da so drugi razlogi, ki prevladajo, in bi zato rekla, da je glavni krivec za povečana finančna bremena na mladih kaj drugega in ne staranje prebivalstva. Tudi če bi bila življenjska doba nižja, finančna bremena na mladih ne bi izginila oziroma se ta ne bi precej zmanjšala.

Kako bi lahko vse omenjene probleme po vašem mnenju izboljšali? Kaj lahko naredijo mladi in kaj drugi?

Kar se mladih tiče, menim, da bi morda morali nekoliko spremeniti svoje mišljenje. Tukaj se predvsem navezujem na tiste, ki mislijo, da je boljše odpreti svoje podjetje, ker se drugje ne spleča delati. Namesto tega mislim, da bi morali vsi stopiti skupaj, vključno z lastniki nekih podjetij, ki bi lahko ponujali delo mladim za dovolj v redu plačilo. Konec koncev, če bi vsak samo odprl neko novo podjetje, vsi propademo. Kar pa se tiče starejših, predvsem tistih, ki so že v pokoju: to generacijo bi jaz osebno izpustila, ker menim, da so oni svoje »oddalili« in si po mojem mnenju zaslužijo pokojnino, ki jo imajo. Danes med mladimi opažam tudi veliko takšnih, ki so leni za delo in tudi tukaj vidim potencial za izboljšanje. Torej, če ti nekdo ponudi v redu službo, potem tudi ti pristopiš kot v redu delavec, ki bo res delal. S tem menim, da bi bilo vsem lažje, tudi delodajalci bi lažje ponujali boljše pogoje. S tem predvsem mislim na boljše plače, če ne bi imeli tako slabe predstave o mladih, ki jo imajo zaradi nekaterih posameznikov.

Intervju 8: Intervjuvanec R. B.

Koliko ste stari?

22 let.

Kakšen je vaš trenutni status? Ali ste zaposleni, brezposelni, opravljate študentsko delo, kaj drugega?

Opravljam študentsko delo v podjetju Kolektor Etra.

Kakšne so vaše pretekle delovne izkušnje?

Pred tem sem delal za SIQ, to je Slovenski inštitut za kakovost in meroslovje.

Ali vam je iskanje zaposlitve kadarkoli predstavljalo izziv?

Niti ni, saj se s tem nisem preveč ukvarjal. Večinoma sem do željene zaposlitve prišel preko vez in poznanstev. Poleg tega pa je bil vedno na razpolago tudi študentski servis.

Kakšne so po vašem mnenju prednosti in slabosti mladih ter kakšne so prednosti in slabosti starih v delovnem okolju?

Mladi so običajno veliko bolj odprti za neke nove izkušnje. Med tem ko imajo starejši po navadi zelo ustaljene navade in se veliko težje navadijo novih stvari. Na primer tudi nova tehnologija, kot so računalniki in podobno, včasih starejšim predstavlja problem. Mladi na drugi strani pa se na to bolj spoznajo. Je pa slabost pri mladih, da se jim ne da delati, če jim ni ponujena neka dobra plača. Poznam namreč veliko primerov, da mladi ne gredo delat, če ni študentsko delo plačano recimo vsaj 9 evrov na uro.

Po statističnih podatkih Republike Slovenije se slovensko prebivalstvo stara. Za lažjo predstavbo, leta 2010 je bila povprečna starost Slovencev 41 let, medtem ko je danes, leta 2023, povprečna starost Slovencev 44 let. Zato me zanima, ali vi zaznavate in če, kako zaznavate staranje prebivalstva v družbi?

Da, bi rekel, da kar opazim. Recimo pri nas doma srečujem več ali manj samo starejše. Čeprav je res, da se je v zadnjih časih začelo precej mladih družin preseljevati, še vseeno menim, da je opaziti čedalje več starejših.

Če lahko vprašam, me zanima, kje živite. V mestu, na obrobju mesta, na podeželju?

Živimo na obrobju mesta, lahko bi rekli, da je to že na pol vas.

Kako pa staranje prebivalstva vpliva na vas?

Zaenkrat se mi zdi, da to še ne vpliva pretirano name. Menim pa, da bi se kmalu lahko to spremenilo, predvsem zato, ker bo čedalje več starejših prebivalcev, življenjska doba se bo podaljševala in posledično bo vedno manj delovnih mest, kar pa pomeni, da bo veliko težje najti zaposlitev.

Kako pa potem menite, da staranje prebivalstva vpliva na vaše zaposlitvene možnosti?

Po eni strani se mi zdi, da delodajalci iščejo predvsem izobražene ljudi, teh pa bo po mojem mnenju čedalje več. Razlog za to pa je, da danes samo z maturo ne prideš več nikamor, ampak rabiš vsaj diplomo, da se lahko zaposliš na nekih višjih položajih. Zaradi tega tudi sam vztrajam s študijem. Starejši pa seveda temu ne bodo ustrezali, zato menim, da bi znala situacija ostati nespremenjena, pod pogojem, da se bodo morali mladi več in dlje časa izobraževati, če bodo želeli biti na trgu dela konkurenčni.

Kako pa menite, da staranje prebivalstva vpliva na prihodnost mladih?

Upam, da bodo delodajalci v prihodnosti iskali bolj mlad kader, saj bodo mladi za razliko od starejših bolj izobraženi o aktualnih temah. Menim pa, da bodo še vedno večino delovnih mest zasedali starejši, predvsem zaradi njihovih izkušenj na delovnih mestih. S tem se nanašam tudi na višje položaje v podjetjih, kar ni najboljše. Kljub temu pa mislim, da ne bo to predstavljalo večjih ovir, saj pričakujem, da bodo podjetja iskala mlajši kader, ki je bolj izobražen. Obstaja še ena negativna stran, in sicer, da se bo verjetno delovna doba podaljšala, to pa zato, ker se je splošno zdravstvo izboljšalo in se je posledično življenjska doba podaljšala. Posledica tega pa je daljša delovna doba, kar pomeni, da bomo delali dlje, kot pa delajo starejši danes.

Ali menite, da obstaja možnost, da mladi danes upokojitve sploh ne bi dočakali?

Ne, menim, da to ni možno.

Kaj pa menite, da bo s pokojnino?

Glede tega pa ne vem. Menim, da je to zelo odvisno od različnih faktorjev, kot je na primer tudi inflacija. Menim pa, da država mora poskrbeti tudi za starejše in za njihove pokojnine. Morda z zviševanjem davkov, tako kot je to v skandinavskih državah, kjer so visoki davki, vendar jih vsi plačujejo, saj vedo, da bo tako zanje poskrbljeno. Ampak bo takšna uredba pomenila, da bo potrebno tudi narodu spremeniti mentaliteto.

S katerimi izzivi se torej po vašem mnenju soočamo mladi v okviru starajoče se družbe?

Tako kot sem že prej omenil, bo oziroma je že potrebna višja izobrazba mladih, da lahko prideš do nekih višjih delovnih mest. Čeprav bo tudi z izobrazbo to precej težko, predvsem zaradi hierarhije v podjetjih, kar običajno pomeni, da bo za višji položaj izbran nekdo, ki je bil dlje časa zaposlen v podjetju, in ne nekdo, ki je novejši pa morda celo bolj izobražen. Poleg tega pa je še eden od izzivov tudi vedno daljša delovna doba.

Ali menite, da se mladi soočamo s povečanimi finančnimi bremenimi zaradi podaljševanja življenjske dobe?

Ne, največje finančno breme, s katerim se ukvarjamo mladi trenutno, je po mojem mnenju nakup nepremičnine, kjer so se cene dvignile v nebo. Na primer hiša, ki je bila pred leti 200.000 €, je danes vredna 500.000 €. Zato ne vem, kako bi si lahko mladi z neko povprečno službo privoščili neko novo hišo brez pomoči staršev ali pa skrbnikov. Prav tako cene domov za ostarele. Tudi tukaj so se cene precej dvignile. Največji finančni problem vidim v tem, »kje bomo živeli«.

Kako bi lahko vse omenjene probleme po vašem mnenju izboljšali? Kaj lahko naredijo mladi in kaj drugi?

Kot sem že prej rekel, bi se mladi lahko bolj izobrazili. Izobrazba se mi res zdi pomembna. Mogoče bi lahko poskusili poiskati boljše izkušnje tudi v tujini. Vendar potem to ne bi pripomoglo državi, ampak samo posamezniku. Zelo pomembna se mi zdi tudi izbira študija. Niso vsi študiji primerni za kasnejšo zaposlitev. Drugi, pri tem mislim predvsem na državo, pa bi lahko pripomogli mladim na primer pri nakupu domov z različnimi subvencijami. Lahko bi se pripravilo tudi več izobraževanj na temo, kako se zaposliti in podobno.

Intervju 9: Intervjuvanec L. A.

Koliko ste stari?

22 let.

Kakšen je vaš trenutni status? Ali ste zaposleni, brezposelni, opravljate študentsko delo, kaj drugega?

Opravljam študentsko delo v lokalni.

Kakšne so vaše pretekle delovne izkušnje?

Več ali manj sem vedno delala v lokalni, sem pa v sklopu faksa opravljala obvezno strokovno prakso v računovodskem podjetju.

Ali vam je iskanje zaposlitve kadarkoli predstavljalo izziv?

Ne, po navadi sem vse zaposlitve našla hitro.

Kakšne so po vašem mnenju prednosti in slabosti mladih ter kakšne so prednosti in slabosti starih v delovnem okolju?

Slabost za starejše je po mojem mnenju to, da bodo, če v podjetju pride do množičnega odpuščanja, najprej odpustili starejše, ker se smatra, da bodo tako ali tako slej ko prej odšli v pokoj. Prav tako se pri starejših lahko začnejo pojavljati kakšne bolezni in so zaradi tega pogosto bolniško odsotni. Slabost za mlade pa vidim v tem, da jim primanjkuje izkušenj, danes pa pri skoraj vsakem poklicu že zahtevajo neke izkušnje. Kar pomeni, da če nimaš izkušenj, v bistvu težko sploh kje začneš. Med tem ko je prednost starejše osebe to, da že ima neke izkušnje za seboj in ga zato tudi ni potrebno na novo usposablјati. Prednost mladih pa je predvsem to, da so mladi in jih delodajalci vidijo kot osebo, ki jo bodo lahko zaposlili za dlje časa.

Po statističnih podatkih Republike Slovenije se slovensko prebivalstvo stara. Za lažjo predstavo, leta 2010 je bila povprečna starost Slovenca 41 let, med tem ko je danes, leta 2023, povprečna starost Slovenca 44 let. Zato me zanima, ali vi zaznavate in če, kako zaznavate staranje prebivalstva v družbi?

Jaz osebno tega ne zaznavam, vendar se zavedam, da se povprečna starost viša. Zdi se mi, da je to tudi posledica tega, da se veliko mladih odloča za delo v tujini in se izseljujejo iz Slovenije.

Kaj pa v vsakdanjem življenju, ali morda opažate ali pa ste zasledili po raznih medijih karkoli o tem, da se prebivalstvo stara?

Ne, saj se s tem ne ukvarjam oziroma temu ne dajem večje pozornosti.

Kako pa bi rekli, da staranje prebivalstva vpliva na vas?

Nisem prepričana, ker se s tem vprašanjem nikoli nisem ukvarjala. Morda bi to lahko vplivalo name z vidika iskanja zaposlitve. Na primer, če je zaposlenih vedno več starejših, morda potem jaz ne bi dobila priložnosti, saj bodo raje obdržali starejše, ki imajo več izkušenj. Vendar pa kljub temu menim, da bodo podjetja vedno potrebovala nov kader, saj bodo starejši odhajali v pokoj.

Kako menite, da staranje prebivalstva vpliva na vaše zaposlitvene možnosti?

Je res, da se nekatera podjetja odločijo, da bodo raje obdržala nekoga do njegove upokojitve predvsem zato, ker je ta oseba že usposobljena in ima določena znanja. Vendar je v mojem primeru, ko stopam v nov poklic, lahko ta starejša oseba moj mentor in pravzaprav jaz prejmem njegovo znanje in nato nadaljujem njegovo delo, ko ta oseba odide v pokoj. Bolj kot slabost vidim to kot prednost, saj menim, da si lahko različne generacije med seboj pomagajo.

Kako pa menite, da staranje prebivalstva vpliva na prihodnost mladih?

Po mojem mnenju lahko pričakujemo, da jih bo še naprej veliko odhajalo v tujino. Kar se tiče pa delovnih mest, pa menim, da delovna mesta vedno bodo. Slej ko prej bodo delovno aktivni odšli v pokoj in jih bomo nato mi nadomestili.

Kaj pa, če pogledamo malce dlje v prihodnost, na primer, kakšna bo naša delovna doba in ali bomo današnji mladi prišli do upokojitve?

Jaz menim, da je to odvisno od tega, koliko let bo posameznik dočakal. Nekdo, ki bo star 90 let, najverjetneje ne bo več delal. Strinjam pa se, da se bo delovna doba najverjetneje zviševala.

S katerimi izzivi se torej po vašem mnenju soočamo mladi v okviru starajoče se družbe?

Po mojem mnenju izziv predstavlja to, da smo mladi na nek način težje zaposljivi, ker skoraj vsako delovno mesto že zahteva neke pretekle delovne izkušnje, ki pa jih mladi nimamo veliko. Posledično se zaradi tega mladi tudi bolj množično izseljujejo iz države, kar še dodatno zvišuje stopnjo starejših v državi.

Ali menite, da se mladi soočamo s povečanimi finančnimi bremenami zaradi podaljševanja življenjske dobe?

Meni osebno se ne zdi, da se soočamo s povečanimi finančnimi bremenami, saj trenutno še študiram, zato živim še doma in me v večini financirajo domači. Verjamem pa, da bi bila drugačnega mnenja, če bi bila odvisna od same sebe in bi morala sama plačevati za stanovanje in stroške.

Kaj pa, če pomislite na finančna bremena čez nekaj let, na primer, ko bodo naši starši starejši ali pa mi sami in bo govora o domovih za ostarele?

Ja, tudi to bi znala biti težava. Že danes so domovi za ostarele precej dragi in po mojem mnenju bodo v prihodnosti še dražji. Več kot je starejšega prebivalstva, večja je tudi potreba po domovih za ostarele in posledično se cena viša.

Kako bi lahko vse omenjene probleme po vašem mnenju izboljšali? Kaj lahko naredijo mladi in kaj drugi?

Morda bi lahko situacijo izboljšali tako, da bi dali več priložnosti mladim ter jih tako odvrnili od iskanja zaposlitve v tujini. Med tem ko bi se mladi lahko bolj potegovali za delo. Menim, da glede starejšega prebivalstva ne moremo nič narediti in lahko ostane samo tako, kot je. Zato menim, da bi se morali bolj usmeriti v mlade in jim nuditi dodatno oporo. Po mojem mnenju imajo starejši ogromno neke pomoči in morda bi lahko nek del pomoči usmerili tudi v mlade. Mladi pa, menim, lahko največ naredimo s tem, da začnemo čim bolj aktivno iskati zaposlitve in predvsem nabirati čim več izkušenj. Predvsem pa menim, da ima

za spremembe največjo moč vlada. Morda bi morali imeti tudi večjo prisotnost mladih v politiki in na višjih položajih, kjer se sprejemajo odločitve, in bi lahko na ta način imeli mladi nekoliko večji glas.

Intervju 10: Intervjuvanec K. O.

Koliko ste stari?

Stara sem 21 let.

Kakšen je vaš trenutni status? Ali ste zaposleni, brezposelni, opravljate študentsko delo, kaj drugega?

Trenutno opravljam dve študentski deli. Eno v Novi Ljubljanski banki in eno v gostinskem obratu.

Kakšne so vaše pretekle delovne izkušnje?

Začela sem z varstvom mlajših otrok, nato sem se preko študentskega servisa zaposlila v pisarni nogometnega kluba v Domžalah. Kasneje sem pomagala kot hostesa na nogometnih tekmah in pisala zapisnike. Nato sem delala tudi v prodajalni trgovine s copati, kasneje pa sem začela delati še v kontaktnem centru Nove Ljubljanske banke. V vmesen času pa sem delala tudi v gostinskih obratih, kot so razni lokali in kavarne.

Našteli ste veliko delovnih izkušenj, pa me zanima, ali vam je iskanje zaposlitve kadarkoli predstavljalo izziv?

Po resnici povedano mi iskanje zaposlitve nikoli ni predstavljalo nobenega večjega izziva. Vse oziroma večino omenjenih delovnih izkušenj sem dobila preko vez in poznanstev. Če dobro pomislim, nisem niti ene od služb pridobila po klasičnem sistemu, ampak je bila vsaka dobljena preko vez in poznanstev.

Kakšne so po vašem mnenju prednosti in slabosti mladih ter kakšne so prednosti in slabosti starih v delovnem okolju?

Pri mlajših lahko pogosto opazimo neko negativno stigmo, da so lenuhi in da se jim ne bo dalo delati. Med tem ko tudi delodajalci iščejo nekoga z dolgoletnimi izkušnjami. Torej mladi praktično nimajo skoraj nobenih možnosti za uspeh pri iskanju zaposlitve. Za primer, na razpis prideta starejši delavec z izkušnjami in mlajša oseba, ki je ravno s fakultete. V takšnem primeru je veliko večja verjetnost, da bodo vzeli starejšo osebo, ki že ima nekaj let delovne dobe. Tako, da se mi zdi, da je tukaj ta problem pri mlajših. Je pa res, da imajo veze in poznanstva neko vsestransko moč, ki sem jo lahko izkusila tudi sama. Meni, po resnici povedano ni bila nobena težava pridobiti katerokoli od zgoraj omenjenih služb. Pri Novi Ljubljanski banki je šlo tudi tako, da so najprej odprli interni razpis, torej so se na to študentsko delo lahko prijaviли samo otroci zaposlenih. Šele čez eno leto pa so odprli tudi

javni razpis. Tako da imajo po mojem mnenju veze in poznanstva ne glede na to, za katero generacijo gre, neko vsestranskost.

Kaj pa, če pogledava na splošno, kaj so po vašem mnenju tiste tipične prednosti oziroma slabosti mladih in starejših, če odmislniva moč vez in poznanstev?

Če bi za vsakega naštel po eno lastnost, bi morda kot prednost mlajših lahko izpostavila njihovo zagnanost, med tem ko je negativna lastnost premalo nekih izkušenj in delovne dobe. Pri starejši generaciji pa bi potem rekla ravno obratno, se pravi prednost so njihove izkušnje in leta delovne dobe. Negativna lastnost pa morda izčrpanost.

Po statističnih podatkih Republike Slovenije se slovensko prebivalstvo stara. Za lažjo predstavo, leta 2010 je bila povprečna starost Slovenca 41 let, med tem ko je danes, leta 2023, povprečna starost Slovenca 44 let. Zato me zanima, ali vi zaznavate in če, kako zaznavate staranje prebivalstva v družbi?

Seveda ga zaznavam, že na primer v medijih, ko prebiramo, koliko denarja je namenjenega za pokojninski sklad oziroma za pokojnine. Sama družba se definitivno stara, tudi starostna piramida kaže na to, da se rodnost manjša in življenjska doba viša. Razlog za to je verjetno naprednejša medicina, kot je bila 50 let nazaj. Najbolj pa se to opaža na kariernem področju. Na primer v šolstvu, kjer so učiteljice po mojem mnenju v povprečju stare okoli 40 let. Prav tako je to po mojem mnenju poklic, kjer učiteljica dobi zaposlitev za nedoločen čas in potem ostane na tem delovnem mestu do konca življenja. Med tem ko mladi študentje pričakujejo in so izšolani za to mesto, pa ga ne morejo dobiti.

Kako pa bi rekli, da staranje prebivalstva vpliva na vas?

Na mene trenutno po mojem mnenju še ne vpliva. Vendar pa se mi zdi, da bom tekom zaključka študija in z začetkom iskanja zaposlitve šele začela bolj opazovati to problematiko. Se mi pa zdi, da tudi ni tako velik problem v staranju prebivalstva kot pa to, da ljudje na želijo oditi v pokoj. Torej, da uslužbenci podaljšujejo delo in ne odhajajo v pokoj.

Kaj pa mislite, da je razlog za to, da ljudje zavlačujejo svojo delovno dobo in ne odidejo v pokoj, ko bi že lahko odšli?

Se mi zdi, da v večini primerov bi znal bit razlog v tem, da bo pokojnina nižja, kot pa je trenutna plača. Sploh glede na inflacijo, ki je trenutno prisotna v naši družbi, ko cene izdelkov, produktov, goriva in ostalega neprestano rastejo, med tem ko plače ostajajo enake. Zaradi tega menim, da si marsikdo sploh ne more privoščiti oditi v pokoj.

Kako pa menite, da staranje prebivalstva vpliva na vaše zaposlitvene možnosti?

Zdi se mi, da če odmislim možnost uporabe vez in poznanstev, definitivno bo vplivalo na moje zaposlitvene možnosti. Sicer sem mnenja, da če si oseba želi delati, se bo vedno našlo delo. Ampak če gledam na službo, ki je meni sanjska, bi definitivno težko prišla do nje. Tudi

pozicije vodij in direktorjev se zelo redko menjajo, torej ljudje dolgo ostajajo na istih pozicijah. Tudi zaradi tega se morda zame ne bi odprlo neko novo mesto. Na primer, če direktor ne bi odšel v pokoj, ga nihče ne bi nadomestil, kar pa vodi do tega, da tudi nižje mesto ostane zasedeno. Jaz osebno bi si še vseeno upala nekako trditi in upati, da bom imela srečo in mi tudi ni nerodno uporabiti vseh vez in poznanstev, ki jih imam. Se mi zdi, da danes to tako ali tako vsi počnejo, tako da se mi uporaba vez niti ne zdi več tako sporna, kot se mi je morda zdela še nekaj mesecev nazaj.

Kako pa menite, da staranje prebivalstva vpliva na prihodnost mladih?

Menim, da bi znali pasti v isti krog, kot je prisoten danes. Torej to pomeni, da bomo tudi mi končno dobili zaposlitev za nedoločen čas, ostali na enaki poziciji oziroma na enakem delovnem mestu do konca življenja. Kar pa pomeni, da bomo tudi mi naslednjim generacijam otežili oziroma onemogočili pridobitev zaposlitve. Če sem iskrena, o prihodnosti niti nisem razmišljala prav veliko, ampak se mi zdi, da bi se znal zgoditi tak scenarij.

Kaj pa, če pogledamo malce dlje v prihodnost, na primer, kakšna bo naša delovna doba in ali bomo današnji mladi prišli do upokojitve?

Zelo je jasno, da se šolanje daljša, kar pomeni, da bomo z našo prvo zaposlitvijo začeli morda tudi 10 let kasneje, kot pa so začeli naši starši in pa prejšnje generacije. Že zaradi tega to pomeni, da bomo delali dlje, kot pa delajo ljudje danes. Obstaja tudi kar nekaj štosov na temo, da bomo mladi po šolanju odšli samo še »v službo do smrti«. Zaradi tega se mi zdi popolnoma možen scenarij, da mi do upokojitve niti ne bomo prišli.

S katerimi izzivi se torej po vašem mnenju soočamo mladi v okviru starajoče se družbe?

Če morda povzamem, se mladi soočamo z majhnim številom prostih delovnih mest in velikokrat tudi s slabo plačo. Prav tako je izziv sploh pridobiti zaposlitev ravno zaradi te »zasedenosti« delovnih mest. Potem pa še izziv, ki nas čaka v prihodnosti, in sicer, kakšna bo naša delovna doba oziroma ali bomo dočakali upokojitev.

Ali menite, da se mladi soočamo s povečanimi finančnimi bremenmi zaradi podaljševanja življenjske dobe?

Zdi se mi, da bi to znal biti kar velik problem še posebej v primeru, da ne bi dobila zaposlitve. To bi potem pomenilo velik problem že samo iz vidika, kako dobiti kredit. Za kredit ali pa lizing potrebuješ neke stalne mesečne prilive in v kolikor tega nimaš, ti banka kredita ne odobri. Brez tega pa danes vemo, da si ne bi mogla privoščiti niti stanovanja.

Kako bi lahko vse omenjene probleme po vašem mnenju izboljšali? Kaj lahko naredijo mladi in kaj drugi?

Jaz menim, da bi bila v prihodnosti edina opcija, da bi nam bilo omogočenih več delovnih mest. Morda, da bi nekatere start up podjetja sprejemala in zaposlovala pretežno mlado

populacijo, kjer bi tudi mladi lahko dobili potrebne izkušnje in vsaj začetnih 3–5 let delovne dobe, kar pa bi mladim odpiralo vrata pri iskanju drugih zaposlitev. Zdi se mi, da se je kar nekaj mladih nekako sprijaznilo s »propadom« in se niti ne želijo boriti. Tako, da se mi zdi najbolj pomembno pri mladih, da ohranjamo neko iniciativo, željo in ambicije po uspehu, s pomočjo katerih bi po mojem mnenju še vseeno lahko prišli do neke zaposlitve.